Масса а мехкашкара пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-Гlалгlай обкома, Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган («СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 128 (5078). ШИНАРДИ, 26 октябрь, 1971 шу. Мах 2 кеп. Газет арадувл 1923 шера денз

ГlИШЛОШЪЕРИЙ СИЙЛЕН ДЕКХАР

Пятилетка хьалхара шу чакхдала юхейнсар кlезига юкъ мара яц. Хьатlаотташ латт гlишлошъераша шера баьча балха итогаш е еза ха. Цудухьа lалаьмате бехктокхаме ха я хlанзара яр Нохч-Гlалгlайчен гlишлошъераштa.

«Социалистически яхь вlаштlехьйоаккхилга дlахо тоадарах» бола КПСС ЦК соцам дог раьза хинна тlаийцача республикерча гlишлошъераша тlагlертта къовсам лоаттабу шера план ханал хьалха кхоачашъяран Октябра дезача цlейна сийленца накъабахаран. Ерригa республика хьайнача гlишлошъераша нийс бетта капитальни вложенеех пайда эцара план 82 процентн гlишлой-монтажни балхаш дара задани 81 процентн мара кхоачашъяь еце а, соахк цу хана даьчарел 9 процент дукхагla даьд укх шера гlишлой - монтажни балхаш. Дикка дукхагla хьалдаьд наха чубаха цlенош.

Къаьстта дика къахьег укх шера № 7 йолча треста Нохч-Гlалгlай гlишлошъяра - монтажни управлене коллективо. Цо гlишлой - монтажни балхий нийс бетта план 124 процент кхоачашъяьй. Соахк нийс бетта даьчарел 7 процент дукхагla да укх шера цу юкъа даь гlишлой - монтажни балхаш. Оттаяьча графикагla хьалъяь йоах пускови объекташ. Цун керттера бахьан да управлене гlишлошъераша шоай къахьегам кхетамца вlаштlехьбаккхар, ха дика латтача хана шоай техниках, гlишлошъеча механизмех, транспортах бизза пайда эцар. Дукхагlйолча гlишлошъеча участкашка шин сменагla болх бу гlишлошъераша. Къахьегамеи производственнии дисциплина телхаеш моттигаш нийслац. Пускови объекташ хьалъеча ца халдаш тlахьожам а лоаттабеш гlишлошъераштa эша новкъостал ду управлене кулгалхоша а.

Иштта шоай къахьегам дика вlаштlехьбаьккха лакха къахьегама толамаш доах укх шера «Чечингсельстрой» треста ПМК - 557, «Чечингушводстрой» управлене ПМК-4 гlишлошъерий коллективаша. Гlишлой-монтажни балхаш дара нийс бетта план дикка тlехкхоачашъяьй цар. Соахкарчул 30 процент дукхагla даьд гlишлошъяра балхаш.

Цхьабакъда, республикерча дукхача гlишлошъеча организацеша иштта кхетамца вlаштlехьбаьккхабац гlишлошъяра болх. Хlанз ха дика латтача хана хlара балха сахьатах бизза пайда эцара оарцагlъяьннаяц уж, гесса леладу гlишлошъяра балхаш. Цудухьа подрядни балхий нийс бетта план кхоачашъяьяц республикерча 39 гlишлошъеча организаце. Царна тlадисад 5 миллион сом пачхьалкхен декхар. Къаьстта эсала вlаштlехьбаьккхаб гlишлошъяра болх Нохч-Гlалгlай гlишлошъеча управлене СМУ-3, «Октябрьнефть» НГДУ СМУ, юрта боахама Министерства СМУ, кхыча гlишлошъеча организацеша. Гlишлошъерий болх чlоагlа тlехьабоал заказчикаша ханнахьа проектно - сметни документаци, оборудовани ца хилийтаро, финансировани ца яро. Нохч - Гlалгlай Министрий Совета УКС-а коллектива бехкагla Малгlабике эксплуатаце дlа ца луш латт маьккх ю завод, кхыйола лоархlаме объекташ, наха чубаха цlенош. Эсала лел Грозненски газ чакхйоаха завод, Вознесенски газобензинови завод, берий учрежденеш, школаш хьалъяра балхаш а. Уж кхоачамбоацараш сихха дlа а доахаш цlенхаштта болх тоабе беза гlишлошъераша.

Йисача ханага хьежача укх шера кхоачашде деза балхаш lалаьмате дукха да. Тlадиса пачхьалкхен декхараш тlера дlа а доахаш хьалха латтача организацешта юкъеяхара деррига шоай низаш оарцагlа даха деза тlехьаюсача гlишлошъеча организацеша. Хlара балха денах бизза пайда эцар, къахьегам lилман ларда тla вlаштlехьбаккхар, аккордно - премиальни система балха юкъекхахьар, хlара гlишлошъечунна шийна тlалатта бехктокхам дlабовзийтар кулгалхоша сихха кхоачашде дезаш гlулакх да. Тlаккха дикагla леларгба гlишлош хьалъечара болх.

Лоархlамен бехктокхамен декхараш да хlанз республикерча гlишлошъераштa хьалхашка латтараш. Укх шера хьалъе еза объекташ яьяха а тlадоагlача шера задел кийчъе а еза. Уж толамца кхоачашдара, оарцагlвала веза хlара гlишлошъер, специалист, кулгалхо. Партийни профсоюзни организацей керттера декхар да гlишлошъераштa юкъе шерра социалистически яхь йоаржаяр, царна эша новкъостал дар.

Генподрядчикий болх ритмичю дlабахийтац субподрядни специализированни организацей балха тla нийслуча кхоачамбоацараша. Цар монтажникий болх во вlаштlехьбаккхар бахьан долаш итташ цlеноп хьалдаь а даьнна дlа ца луш латт. Лоацлача хана нийсденна кхоачамбоацараш дlа а даьха материальнии къахьегамеи ресурсех бизза пайда эцийта беза цу организацей кулгалхоша. Гlишлошъерий къахьегамеи бытен хьалаш сихха тоаде деза.

Пусковой объекташ хьалъеча гlишлошъеча организацей кулгалхой декхар да кхоачашданза диса планови балхаш къоаста а даь уж сихагla чакхдоахаргдола гlулакх дар, гlишлош хьалъю участкаш эшача материалашца, механизмашца, машенашца lалашъяр.

Къахьегам lилман ларда тla вlаштlехьбаккха беза. Цlенхаштта къовсам лоаттабе беза къахьегамен производственнии дисциплина телхаерашца, балха тla брак ерашца, гlишлош хьалъяра технологи телхаерашца. Шерагla йоаржае еза балха тla хьалха латтача участкай, бригадай опыт.

Гlишлошъерий къахьегама овсарле лакхъяра боккха лоархlам болаш гlулакх да гlишлош хьалъеча аккордно - премиальни система юкъеяхьар, цу системагla алапи тергдолаш гlулакх вlаштlехьдаккхар. Из дика гlулакх массайолча участке юкъедахьа деза.

Гlишлошъеча организацей кулгалхой, партийни профсоюзни организацеш декхарийла я пускови объекташ ханнахьа хьалъяьялийтара мел эша хьалаш lалашде. Хlанз гlишлошъераштa аьттув болаш латтача ханах бизза пайда эцара хlара гlишлошъеча участкера болх шин сменагla вlаштlехьбаккха. Ца халдаш тlахьожам лоаттабе беза цар пусковой гlишлош хьалъечара болх дикагla дlабахийтара.

Пятилетка хьалхара шу чакхдала юхейнсар кlезига ха хилар кхета а деш хlара гlишлошъеча участка коллектива кхоачашданза даргдоаца декхар да тlадиса пачхьалкхен декхар тlера дlадаккхари шера план толамца кхоачашъяри. Пачхьалкхен плани тlаийца социалистически декхараши кхоачаш ца деш цхьаккха гlишлошъю организаци хила йиш яц.

НОВКЪОСТ Л. И. БРЕЖНЕВ ФРАНЦЕ ВАХАР

Французски Республика Президента Ж. Помпидуи французски правительстван вехарагla 25 октябре официальни визитагla Москвера Франце вахар КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума член Л. И. Брежнев.

Новкъостаца Л. И. Брежневца цхьана Франце бахар СССР Министрий Совета Председатела заместитель, lилман техникан дешашта йолча СССР Министрий Совета Паччахьалкхен комитета председатель В. А. Кириллин, СССР кхыча мехкашцарча гlулакхий министр А. А. Громыко, арахьарча торговле министр Н. С. Патоличев.

Внуковски аэродроме новкъост Л. И. Брежнев накъавоаккхаш бар новкъостий В. В. Гришин, А. П. Кириленко, Ф. Д. Кулаков, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, Ю. В. Андропов, П. Н. Демичев, Д. Ф. Устинов, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместителаш М. А. Яснов, А. П. Ляшко, СССР Министрий Совета Председатела заместителаш Н. К. Байбаков, Л. В. Смирнов, СССР Министраш А. А. Гречко, Б. П. Бугаев, Н. А. Щелоков, КПСС ЦК отдела заведующи К. У. Черненко, СССР Министрий Совета телевиденеи радиовещанеи дешашта йолча Паччахьалкхен комитета председатель С. Г. Лапин, СССР кхыча мехкашцарча гlулакхий министра хьалхара заместитель В. В. Кузнецов, КПСС ЦК делай управляющи Г. С. Павлов, КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, СССР МИД бехктокхаме болхлой.

Накъабоахаш хиннараштa юкъе вар Советски Союзера Франце гlулакхашта ханна поверенни вола Ив Делаэ, французски посольства дипломатически болхлой.

(ТАСС).

Тlадоагlача шера чотах

Октябра цlей сийна социалистически яхье яьннача Грозненски бурувтохара управлене бригадашта юкъе хьалхара моттиг яьккхай бурувдетта мастер В. Г. Петров керте латтача № 83 йолча буровой коллективо. Укх шера чоалханерча геологически хьалашка 2812 метр бурув а тохаш 19-ча октябре кхоачашъяьй цо шера план.

* * *

Сийлахь - боккхача Октябра 54 шу дузача денна сийленца накъабахара къовсам лоаттабеча «Сунжанефть» НГДУ мехкдаьттахоша башха-дика къахьегама толамаш доах укх шера. Ер шу доладелча денз цар планал совгlа даьккхад 14 эзар тонн «lаьржа дошуви» 3 миллион кубически метр газ. Укх бетта хьалхарча 15 дийнахь заданел совгlа цар даьккхад 500 тонн мехкдаьтта.

Ер шу доладелча денз хьалха болх ца беш хинна 6 скважина болх бе йолаялийтай цар, планагla йолаялийта езаш хиннао 5 мара йоацача. Хьадоаккхача мехкдаьттаген газаген дlабода мах дикка лох а беш къахьегама овсарле 3 процент лакхъяьй. Из бахьан долаш укх шера паччахьалкхенна планагla лаьрхlачул совгlа 243 эзар сом пайда баьб.

Кхомбара тlехьа а чlоагlа къовсам лоаттабу управлене мехкдаьттахоша. Цар укх шера кхояьй ах миллион совгlа киловатт-сахьат электроэнерги, итташ эзараш сомаш пайда баьб рационализатораша а.

Социалистически яхье яьннача службай коллективашта юкъе хьалха латт Холопов Иван Иванович керте латтача цхьоалагlча районни инженерно - технологически служба коллектив.

М. ЛЕВИН.

Сийлахь-боккхача Октябра сийна

Октябра дезача цlей сийна къахьегама вахте эттача В. И. Ленина цlерагlча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода установкашта юкъе хьалха латтачарех я Абасалиев Мамед Абасалиевич керте латта № 1-2 йолча установка коллектив. Мехкдаьтта сийрда продукци арахецара 10 бетта план 18 октябре кхоачашъяьй цо. Бедал, электроэнерги, мехкдаьтта продукташ кхоярах укх шера цар пайда баьб 2 эзар сома. Белгалбаьнна дика къахьегаш ба цига Дворецкий Юрий, Астахова Надежда, воккхагlвола оператор Почтарев Николай, кхыбараш.

СУРТА ТlА: воккхагlвола оператор Почтарев Николай, установка болх бовзийташ ва практикантка Душлякова Валентинайна.

С. ХУГАЕВА сурт.

Цхьа шу совгlа ха мара яц Грозненски химически комбинате юкъера школа йисте а яьккха Попова Татьяна балха ена. Цу лоацлача хана хьинаре къахьегарагla, аппаратчика говзал толаме карaезаяргla дlаяйзар цун цlи цеха болхлошта. Хlанз 6-ча разряда аппаратчица я из. Ше цига болх бешшехьа сайрийнарча профессионально-технически училище деш я Татьяна. Цо болх беш йола участок тешаме я, нагахьа моттиг нийслац цун бехкагla технологически режим толхаяь а.

СУРТА ТlА: аппаратчица Т. Попова.

И. ПЛИЕВА сурт.

Цlейна дола совгlаташ

Чlоагlа деган гlоздаьнна къахьег тха совхоза хьайбаш ледадераша механизатораша, кхашка балхаш дераша.

Цу хьакъехьа массехк масал доаладе безам ба са. Совхозерча 2500 хьайбанна гlулакх деча 40 бежlух, цхьаккхе а вац дулх тlакхетийтара задани кхоачаш ца еш.

Тха совхоз «Скотопром» треста юкъейнхьача денз укхаза болх беш ва совхозе меттел районе а цlи хеза вола бежlу Маалигов Ярагlи.

Чуоттадаь кхоабача хlара хьайбана дийнахьи буси 600 граммал кlезигагla доацаш дозал тlакхетийт Ярагlе. Хlаьта план 500 грамм мара яц.

Хlанзле шера план кхоачашъяьй говзача скотника. Нийс бетта план тlехкхоачашъярах Ярагlена оаха преми елар бетта доагlача алапе боараме.

Ярагlеца яхье а баьнна хьинаре къахьегаш ба Рогожина Клара Тимофеевна керте латтача хьакхий-товарни ферма болхлой.

Планагla дийнахьи буси хьакхийна тlаккхета дулх 450 грамм хила дезача юккъера лаьрхlача тlаккхетар 500 грамм да. Цар балха толамаш а ахчан премешца, цlеча вымпелашца белгалдаьхад колхозе.

Тахан а, кхоана а яхар санна чакхдаргдолаш да тха кхашкара балхаш. Деррига тха кхаш 4200 гектар да. Царех 2100 гектара тla гурахь дув ялат да. Бlаь гектар мара дисадац тха из дlаде дезаш. Иштта 900 гектара тla дlайийна яьннай дукххача шерашка тlаювла баьцаш.

Деррига уж балхаш агротехнически бокъонаш телха ца еш чакхдаьхад механизатораша. Хьайбай боахам тоабара боккхача лоархlаме да доакъара база вlоагlъяр. Из дика кхета а деш чlоагlа къахьийгар тха кхаш лeладераша. Нагахьа санна дlадахача шера совхово 1600 тонн силос кийчъяь хиннаяле укх шера из хlанзле 8000 тонн я. Дукха еце а йолаш я сенаж, складашка талхаргдоацаш дlаоттадаь латт 80 тонн баьца-витаминни хьоар.

Укх шера гуйран денош дика латтар бахьан долаш хьайбаш хlанз а ара доажадеш да. Уж доажаду мошача доакъара лаьрхlа гурахь дийна ялат чуийшачул тlехьагla шозлагla хьажкlаш, люцерна дlайийнача кхашка. Цо торо хулийт укх шера lалашдеьча доакъара кхом бе.

Соахк кхыча боахамашкара доакъар нийс дийзар тха. Кхьметтеча а юхалург кхихьар лоалахарча совхозашкара, Ленина цlерагlча колхозера. Из бахьан долаш дулх центнерга дlадодар лакха дар, хlаьта боахам рентабельни хилийтара нодкъарле йора.

Укх шера гlулакх кхыча тайпара да. 1,5—2 шера тоъал доакъар lалайде деза аьна КПСС Централни Комитетон КПСС Нохч-Гlалгlай обкомон даьча соцамашца дог ураоттадаьча тха доакъар кийчдеча бригадай членаша сийленца кхоачашдаьд шоай декхар. Из ба совхозера чуоттадаь кхоабаш дола доахан дозал тla а детталуш lангара даргхиларах болх тешам.

Сийлахь - боккхача Октябрьски Революце 54 шу дузача денна деррига кхашкара балхаш чакхдахаре ца совгlат кийчде оарцагlбаьннаца тха боахамера къахьегамхоша. Хlанзалца тlехьабусаш хьабеначо тха боахама укх шера 100 эзар сом пайда бе торо йолга гучадаьлар укх деношка яьча итогех.

Хьатlадоагlача шера хьокхамаш кхы а лакхагla хургхиларах тешаш да тхо.

Я. АБУБАКАРОВ,
Шаьла района «Шалинский» совхоза директор.

Боккха толам

Докккхий къахьегама толамаш доах Грозненски опытно-экспериментальни завода болхлоша. Товарни продукци арахецарен цунна реализаци ярен пятилетка хьалхарча шера план ханал дукхха хьалха кхоачаш а яь, тlадоагlача шера январь бетта план а кхоачашъяьй цо. Ер шу чакхдалалехьа шера планал совгla завода болхлоша арахецаргья 300 эзар сома маьхa тайптайпара продукци.

Къахьегама овсарле лакхъяра дlабахача нийс бетта задани 124 процент кхоачашъяьй завода коллективо. Хlаьта соахк нийс бетта хинначул 18,9 процент лакхъеннай из укх шера цу юкъа. Арахецача продукцега дlабода мах лохбарах укх шера цо производствана 140 эзар сом пайда баьб.

Планал совгla продукцена реализаци ярах, къахьегам lилман ларда тla вlаштlехьбаккхарах укх шера паччахьалкхенна планал совгla завода коллективо 120 эзар сома пайда баьб. Ер шу чакхлалехьа кхы а 50 эзар сома пайда бергба цо паччахьалкхенна.

Социалистически яхье хьинаре къахьегарца белгалъяьнна я Сапентьев Виктор Васильевич, Голиков Геннадий Сергеевич, Шулико Евгения Яковлевна керте латтача монтажни, гальваника, щипка участкай коллективаш. Цар тlадоагlача шера чотах къахьега шоллагla бутт ба.

Б. КОСТОЕВ.

КПСС ЦК-аи СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ

ЛАКХЕРЧА ДЕШАРА ЗАВЕДЕНЕШКАРЧА СТУДЕНТИЙИ ЮКЪЕРЧА СПЕЦИАЛЬНИ ДЕШАРА ЗАВЕДЕНЕШКАРЧА ДЕШАРХОЙИ МАТЕРИАЛЬНИИ ЧУlЕЧА МОТТИГИЙ-БЫТОВОЙИ ХЬАЛАШ ДlАХО ТОАДАРА ДЕ ДЕЗАРИЙ ХЬАКЪЕХЬА

КПСС XXIV съезда решенешка хьежжа лакхерча дешара заведенешкарча студентийи юкъерча специальни дешара заведенешкарча дешархойи материальнии чуlеча моттигий - бытовойи хьалаш дlахо тоадарах долча дешага хьежай КПСС ЦК-аи СССР Министрий Совети.

Цу дешах лаьца тlаийцача соцам тla оттадаьд 1972 шера 1 сентябре денз вузашкарча студенташтa юкъера лаьрхlача 25 процентн юкъерча специальни дешара заведенешкарча дешархошта 50 процентн стипендеш лакхде. Укх боараме оттаду стипендеш: лакхерча дешара заведенешкарча студенташтa специальносташкен дешара курсаген хьежжа бетта 40 сомагара 60 сомага кхаччалца; юкъерча специальни дешара заведенешкарча дешархошта специальносташка хьежжа (дешара массе курсе) бетта 30 сомагара 45 сомата кхаччалца.

Соцам тla оттадаьд лакхерчеи юкъерча специальнии дешара заведенешкара стипендиаташ дукхагla хулийтилга. Студенташтен дешархоштен стипендеш тергда уж дешарах кхетарген дешара заведене общественни вахаре цар дакъа лацарген хьежжа.

Экзаменационни сессе результатегla деррригача предметашта тlехдика оценкаш йолаш а общественни lилма - технически балха тla шоаш белгалбахийта а болча лакхерча дешара заведенешкарча студенташтен юкъерча специальни дешара заведенешкарча дешархоштен оттадаь стипендей боарамаш 25 процент лакхду. Лакхерча дешара заведеней ректораштен юкъерча специальни дешара заведеней директораштен, мукъа лу комсомольски профсоюзни организацеша дакъа а лоацаш дешара заведенена чlоагlъяьча стипендиальни фондага хьежжа тlехдикен дикеи оценкаш йолаш болча а общественни lилма - технически балха тla белгалбаьннача а студенташтен дешархоштен нагтахьа йолча хана оттабаьча боарамал тlех 15 процент стипенди хьожаде.

Стипендей боарам лакхбу вузий lилма - тохкама учрежденейи аспиранташта. Цlерагla долча стипендей боарамаш лакхлу лакхерча дешара заведенешкарча студенташтен юкъерча специальни дешара заведенешкарча дешархоштен, хlаьта иштта аспиранташта а. Стипендей боарамаш лакхдаьд профессионально - технически образоване системерча технически училищай дешархошта.

Алхха стипендеш лакхдаран стипендиаташ дукхагla хилийтаран пачхьалкхено укх пятилеткех кхы гla а хьахец 1,5 миллиард сом.

Соцам тla союзни республикай Министрий Советий, лакхерчен юкъерча специальнии образоване министерства, СССР кхыча министерствайи ведомствайи уйла тlаерзаю болх беча кагирхоех бола лакхерчен (подготовительни отделенеш а чулоацаш) юкъерча специальнии дешара заведенешка промышленни предприятей, гlишлоний, колхозий, совхозий чотах стипендеш а тергдолаш деша дукхагla дlачуйбара мероприятеш чаккхъяханза ярг ца хилара.

Соцамо белгалдаьд лакхерча дешара заведенешкарча студенташтен юкъерча специальни дешара заведенешкарча дешархоштен общежитеш дикка дукхагla хьалъяра чакхдоахаргдола гlулакхаш. Союзни республикай Министрий Советашта, йоагl-йоагlача СССР министерстваштен ведомстваштен тlадиллад укх пхе[illegible] ерригa а лаьрхlача 5,7 миллион квадратни метр чуlе моттиг йола общежитеш хьалъелга.

Соцам тla белгалдаьд студенташтен дешархоштен общественни кхача кийчбелга, медицински гlулакхаш делга дикка дикагla вlаштlехьдаккхара гlулакхаш чакхдоахилга. Союзни республикай Министрий Советашта, СССР министерстваштен ведомстваштен тlадолжадаьд дешара заведенешкарчен общежитешкарчен столовейи буфетийи сеть шеръедага; общественни кхачан предприятеш хиланза яргйоацача оборудованеца кийчъяр lалашделга; царна кхачан продукташ лоаттаяра гlулакх тоаделга.

Дешара заведенешкарчен цар общежитешкарчен здравпунктий сеть шеръе; 1971—1975 шерашка йоккхийча студенчески городокий территоре тla е царна юххе лакхерча дешара заведенешкарча студенташтен юкъерча специальни дешара заведенешкарча дешархоштен къаьстта шоашта поликлиникаш е больницай поликлинически отделенеш йоххилга вlаштlехьдаккхара, вузий студенташтен техникумий дешархоштен медицински новкъостал деш йола дарбан - профилактически учрежденеш медицински персоналаца lалашъяра гlулакхаш чакхдаха деза союзни республикай Министрий Советашен СССР унахцlено лоравяра Министерстван.

Союзни республикай Министрий Советашта, йоагl-йоагlача СССР министерстваштен ведомстваштен тlадиллад ВЦСПС-ацеи ВЛКСМ ЦК-ацеи цхьана лакхерчен юкъерча специальнии дешара заведенешка унахцlенон-спортивни болх дlахо тоабара, профилакторейи унахцlенон-спортивни лагерийи сеть шеръяра тlаерзаь мероприятеш кийчъенген чакхйоахилген. ВЦСПС-а могадаьд лакхерча дешара заведенешкара студенташи юкъерча специальни дешара заведенешкара дешархойи пачхьалкхен социальни страховане чотах санаторешкен салоlача цlеношкен аха путевкашца lалашбара гlулакх тоаделга.

КПСС ЦК-аеи СССР Министрий Советои союзни республикай Компартей ЦК-аши Министрий Советаши моттигера партийни органаш, СССР лакхерчен юкъерча специальнии образоване Министерство, дешара заведенеш шоай кара йола СССР министерстваши ведомстваши декхарийла яьй укх соцам тla белгалъяь, лакхерча дешара заведенешкарча студентийи юкъерча специальни дешара заведенешкарча дешархойи материальнии чуlеча моттигий-бытовойи хьалаш, царна деш дола медицински гlулакхаш, общественни кхача кийчбелга тоадара, хlаьта иштта цу дешара заведенешка унахцlенон - спортивни болх тоабара тlаерзаь мероприятеш кхоачашъелга lалашдара даханза даргдоаца гlулакхаш чакхдаха.

ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГ

Грозненски «Нефтехимзапчасть» заводе дукха нах ба хIанзлехьа пятилетка хьалхарча шера задани толамца кхоачашъяь. Царна юкъе ва токарь-карусельщик Дакаев Султан. (Сурта тIаьвар). Шийн сменин нормаш 150—160 процент кхоачашъю коммунистически къахьегама ударника.

И. ПЛИЕВА сурт.

ЦIЕЙНА ХЬАЛХАРА ВАХТА

Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода пхьоалагIча цеха коллективо шера плана Октябра цIей сийна тIаийца доккхий декхараш ханал хьалха толамца кхоачашдара низ па кхобеш къахьег. 11 октябрь тIаккхоачаш продукцена реализаци яра итт бетта план кхоачаш а яь хIанз ноябрь бетта чотах къахьегаш я барт бола колектив. Иштта дезача цIей сийна шоаш тIаийца декхараш а хIанзлехьа кхоачашдаьд цеха болхлоша. Ер бутт бовлехьа планал совгIа кхы тIа а бIаьш эзараш тоннаш продукци лургья хьамсарча Даьхенна. Из шоай хьаьналча къахьегама толам Октябрьски революце 54 шу дизара сийна хетабу цеха болхлоша.

ДикагIа йола коллектив йовзийтар дийхача, № 21—2 йолча установке дIахьожадир тхо цеха начальника. Цу установка коллектив цехе яьржача социалистически яхье даим хьалха латташ хьайоагIа. Коллективана кулгалдеш ва Социалистически Къахьегама Турпал Пугачев Иван Васильевич. Завод болх бе йолаеннача дийнахь денз хIанз ше волча къахьегаш хьавоагIача нов. Пугачева балха опыт, говзал, организаторски талант йоккха я. ХIама дукхагIа хара, болх бара тIера волча цун оамалаш бокъонца дIаийцай коллективерча болхлоша. «Таханарчул дикагIа кхоана къахьегаргда» яха дешаш установка операторий девиз я. Цудухьа ба цар къахьегам иштта лакха овсарле йолаш. ШоллагIча октябре денз хьахулача бетта чотах къахьегаш я установка коллектив. Октябра цIей сийна шоаш тIаийца хинна декхараш хIанзлехьа кхоачашдаь баьнна6 оператораш. Ийс бетта продукци арахецарга дIабода мах 70 эзар сома лохбаьб. Цу юкъа къахьегама овсарле планагIа лийрхIачул совгIа 5,6 процент лаккхъеннай. Планал совгIа Даьхенна енна продукци бIаьш эзараш тоннаш я. Октябрь бетта шин декада задани а тIехкхоачашъяьй. Итташ эзараш тоннаш продукци арахийцай цу юкъа. Укх юхедисача деношка а дукха маьхера продукци лургья Даьхенна.

№ 21—2 йолча установка начальникаца нов. Пугачевца балхага хьожаш чекхдаьлар тхо. Вахта дIахьош яр йоккхагIа йолча оператора Белоусова Елена Васильевнай смена.

— Тха установке хьалха латта смена я из, — йоах нов. Пугачева. — Смена лакха толамаш дахар кхетадеш да. ТкъоалагIа шу да Елена Васильевнас цу системе хьаьнала къахьега. Йоккха я цун балха опыт, лакха я говзал. Дика доалду цо аппаратанта, цIаккха талхийташ мехкдаьтта чакхдаккхара технологически режим. Нагахьа санна эIамига а атмосферни давлени эшайолийте, температура кIезигагIа е дукхагIа хуле кийчъеш йола продукци брак хургья, вешта аьлча, процесс талхаргья. Цхьабакъда, йоккхагIа йолча оператора нов. Белоусовас аппараташта бIарг тIера баккхац. ТIахьожам лоаттабе мара ца безаш деррига балхаш автоматизированния хьисапе ма дой установке. Установка щитана хьалхашка дIа а этта малагIа хувпамаш хул хьажа мара везац. Шоашта дика доал лундаь «ак» доапаш болх бу аппараташа. Дуккхача хана денз хьинаре къахьегаш хьайоагIача нов. Белоусовайна баркалаш яьхад, ахчан совгIаташи Сийлен грамоташи тийннай. Цунна еннай Ленински Юбилейни медаль. ХIаьта бархIлагIча пятилеткагIа доккхий гIулакхаш карагIдувларах цунна делар паччахьалкхен совгIат — «Знак Почета» орден. ДоагIаш деннача цу дезача совгIато дог гIоздаьккхача цо кхы а хьинарегIа къахьег. Дика производственница хиларах тарра общественни вахаре а хьинаре дакъа лоац Елена Васильевнас. Массехказа Грозненски горсовета депутат хиннай, цеха профсоюза комитета член я из.

Цунца цхьана вахта дIахьош бар новкъостий оператор Ломинцев, оператора гIонча Цыганкова. Коллектива сий массадолча хIамал цезагIа хеташ болча цар къахьегама шоаш кхобац, балха тIа гIалат далийтац. Мехкдаьтта чакхдахара технологи дика Iомаяьй цар. Цхьабакъда, шоашта ховчох кхоачамбеш боацача цар цахаддаш шоай знанеш лакхъю. Масала, дийнахь болх а беш химико - технологически техникума сайрийнарча отделене пхелагIча курсе деша ягIа нов. Цыганкова. Установка дикагIа бола болхлой буйцаш цIераш па яьхача ялац йоккхагIа йолча оператора, установка профорга Дегтева Валентина Васильевнай, оператора коммуниста Золотченко Николай Кузьмича. Лоацца аьлча, во болх береш бац установке. Кхыча тайпара хила йиш а яц коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча коллектива. ХIанз Октябрьски цIей хьалхара вахта сийленца дIахьош я барт бола коллектив.

Хь. БАЛАЕВ.

БАРТ БОЛА КОЛЛЕКТИВ

«Октябрьнефть» мехкдаьттен гази йоахача управлене цхьоалагIча районни инженерно - технологически служба коллективе дика йовзаш я мастер Дроздов Валентин Андреевич керте латта бригада. Дукха ха я цу бригада коммунистически къахьегама цIи лелаю. 96 станок - качалка я бригада доалдеш. Царга дика хьож мехкдаьттахой.

ИйслагIча пятилетка хьалхарча шера план 5 декабре кхоачашъе а планал совгIа 150 тонн «Iаьржа дошув» дакхха а дезаш ба бригада болхлой. ХIаьта хьожаргда вай цар уж мишта кхоачащду.

Халача, чоалханеча геологически хьалашка болх бу оператораша. Из иштта хIанад аьлча, цу моттиге цахаддаш лаьттан чена шкара мехкдаьтта хьалъувзаш латта итташ шераш да. Укх тIеххьарча шерашка тIехь-тIехьагIа дукхагIа а дувлаш хий гучадувл. Из бахьан долаш мехкдаьтта кIезигдала даьннад. ХIанз цига доаккхаш дола мехкдаьтта хица хьадоагIа. Из хьа а къестадеш хий тIоанашка юха чуухийт, тIоанашта искусственни низ тIалоаттабара. Из ца доре мехкдаьтта даха халагIа хургдар. Дийнахьи буси 8 эзар тонн совгIа мехкдаьтта уош дола хий хьалъэзача хьакъаста мехкдаьтта 60 тонн мара яц.

Цхьабакъда, мелла хала дале а хьинаре къахьег бригада болхлоша. Мехкдаьтта дукхагIа даккхара тайп-тайпара геолого-технически мероприятеш чакхйоах. Цу тайпара 20 мероприяти чакхъяьккхай бригада ер шу доладелча денз. Масала, № 110-14 йолча скважина параметр хийцар. Из бахьан долаш дийнахьи буси доаккхаш доля «Iаьржа дошув» ах тонн совдаьлар. Цунна лоаллахарча цхьаькха скважине а параметр эргаьякха товяр бахьан долаш 300 килограмм мехкдаьтта дукхагIа доаккх. ХIаьта № 91-17 йолча скважине чакхъяьккха мероприяти шийн тайпара я. Цига кIоаргача насоса диаметр йоккхагIа хургйолаш хийцар. Из дарах хьалхарчул 500 килограмм дукхагIа доаккх хIанз мехкдаьтта. Цу тайпара масалаш кхы дукха а доаладе йиш я.

Иштта бригада творчески къахьегар бахьан долаш декхараш толамца кхоачашде карагIдувл. Из къаьгта хьахьокх укх масала. Шера - планал совгIа 150 тонн «Iаьржа дошув» даккха дезача хIанзлехьа даьккхар 147 тонн совгIа я.

— 5 декабре шера план кхоачашъе аьнна оахош денна дош дахаа кхоачашдергда оаха, — боах мастера нов. Дроздова.

ХIамаш кхомбара, хьурмат дара йоакхо ю бригада. Цох лаьца масалаш дукха доаладе йиш я. Масала, цхьайолча скважинацка мехкдаьтта уош дола хий цхьан юкъа дукха хьалъухар, тIаккха лаьгIлора, кIеэзнга мара хьал а ца доагIаш. ХIаьта скважинай насосаша биззача низаца болх бора. Цу деша уйла йир мастера, дагаваьлар ший коллективерча операторашца. Денни буси ийс сахьата болх ца байташ сеца лоаттаеш юхедисача пхийтта сахьата скважинага болх байтен соцадир. ГIулакх миштад аьлча, скважина болх ца беш сеца латтача юкъа тIоанашкара хьаузваш лаьгIденна мехкдаьтта уош дола хий юха Iов. ТIаккха юха а болх бе йолайолийт скважина. Ер шу доладелча денз цу методагIа, вешта аьлча, периодически болх беш я шин скважина. Цу наькъаца дукха электроэнерги кхою бригада. Биззача низаца болх беш хилча хIара скважина цхьан сахьата 44 киловатт-сахьат электроэнерги йоаю. ТIаккха ши скважина периодически болх бе яккхаро дийнахьи буси 1672 киловатт- сахьат электроэнерги кхояйт. ХIаьта шу доладелча денз кхоаь электроэнерги бIаьш эзараш киловатт-сахьат да.

Кхы цхьаькха наькъаца а дукха электроэнерги кхою бригада болхлоша. №№ 139-11, 123-11 йолча скважинашка хьалхагIа 28 киловатт-сахьат низ бола двигателаш хаттар. Дукха уйла яьчул тIехьагIа царна меттел 20 киловатт-сахьат низ бола двигателаш оттайир. Цул тIехьагIа цу скважинаша цхьан сахьата 16 киловатт-сахьат электроэнерги йоаю. Цох мел боккха пайда баьнна6 ха хала дац. Цул совгIа насосашта совгIа-эшашагIа боацаш боагIача боврамагIа низ тIалоаттабаро оборудовани хацал хьалха тишъялийтац, дикагIа болх байт, электроэнерги кхояйт.

Бригада операторашa хIанз болх беча хьалашка боккха лоархIам болаш мероприятеш я уж. ХIана аьлча цар хьадоаккхаш долча мехкдаьттага кIезигагIа мах дIабода.

Горно-технически надзора болх беш йолча ерригача скважинашка 22 миллиметр диаметра 110 миллиметр йIаьхен йиъ-йиъ юкъарха оттае тIадожадир бригада коллективана. Кийчаяраш йоацандаь механически мастерске заказ де дийзар. Кийчъе езаш хиннар 384 юкъарха яр. Дукха ахча гIоргдар царга. Цхьабакъда, Дроздова бригадерча болхлоша тишача аьшка дIачуяла мара пайдана йоацаш скважинай оборудованех яькка юкъархаш хьа а яьха цIенарех дIаоттайир. Октябрьски цIейна сийна яьржача яхье хьинар ца кходеш къахьег оператораша Юсупов Хавадус, Шиянов Василе, Трубка Николаяс, Бочаев Окас. Бригаде дикагIа бола рационализатораш а ба уж.

Хь. АРШМАТОВ.

РЕСПУБЛИКА ЭНЕРГЕТИЧЕСКИ БОАХАМАШ IАННА КИЙЧДАР

Дукха ха йоацаш НохчГIалгIай АССР халкъа тIахьожама комитет хьожаш хилар республикерча цхьайолча предприятеша Iан кийчо мишта яьй. Из хьежар «Грозэнерго», «Промстройматериалий» управленеш, «Грознефть», «Грознефтехимзаводы» объединенеш, машенаькъа Грозненски отделене Iан кийчо мишта яьй. Iан кийчо яра даькъе дукха кхоачамбоацараш гучадаьлар халкъа тIахьожама комитета. Масала, «Промстройматериалий» управлене е йоагIача тайпара йоакхо яц кхомбеш энергоресурсаш дIаахийтарам гуйран-Iан замалахь болх бергболаш предприяти кийчъярaи. Цу управлене предприятешка кийчъяьяц электрически энергех, йIовхала энергех, доагорах бизза пайда ийбара тIаерзаяь йола мероприятеш.

ГIишлой материалаш арахецача № 1 йолча комбинате силови трансформаторашка биззача низаца болх ца байтара, комбината участкашка дийнахь электроэнерги йоагаярах духхьал укх шера хьалхарча 8 бетта зехьа йоаяь электроэнерги 60 эзар киловатт-сахьат да. Оборудованега биззача низаца болх ца байтарах цу комбинате мощноста коэффициент 0,78-нега мара ихаьчаяц. Из бахьан долаш комбината коллективо укх шера текхад 4160 сом гIод.

Комбината цехашкарча проводий теплоизоляци ца хилар бахьан долаш шера йовш йола йIовхал 4 гикакалорий я. Цу гIулакхо комбината ду зе эзар сом да. Цига арахецача продукцега дIайохийтача электроэнерге, йIовхала энерге учет лелаяц, из бахьан долаш энергоресурсаш йоаю. ХIанз а тIехьа кораштa киагаш техадац. Резервни электрооборудовани комбината коа дIа-юха а кхийса догIо тIоадаеш телхаш латт. ХIанзалца хьа комбинате мел подстанцеш, щиташ, силовин сердал телеи сеташ, кхыйола оборудовани я хьожаш ревизи яьяц. Энергоресурсаш кIезигагIа йоаяра гIулакх вIаштIехьдаккхара йола гойтара агитацеш яц.

ГIишлошъеча материалий № 2 йолча комбинате капитальни ремонт яьяц подстанце помещенешта, ревизи яьяц электрооборудованена. Кирпишк йоттача пишкашка зехьа дукха доагор доаду. ЦхьоалагIча комбинате санна резервни электрооборудовани, цу даькъе электродвигателаш арахьа коа дада.

Иштта сурт да МалгIабикерча кирпишкаш еча заводе а. Духхьал, укх шера хьалхарча ялх бетта цига йоаяьй 79 эзар киловатт - сахьат электроэнерги. Из хул цу заводе ерригa дIаяхийтача электроэнергех 30,6 процент. Цу тайпара гIулакхаш да Гудермесски, Старопромысловски кирпишкаш еча заводашка а. Республика халкъа тIахьожама комитета тIадожадаьд цу предприятешка нийсденна кхоачамбоацараш сихха дIадоахилга.

Дукха кхоачамбоацараш нийсденнад Грозэнергоуправлене а. Керттерча оборудованена капитальни ремонт яра план толамца цига кхоачашйой а, йIайхача оборудованена, трубопроводашта изоляци яра балхаш чIоагIа эсала лел цига. Из бахьан долаш къахьегама овсарле лоха я, дукха электроэнерги зехьа йов. Дукха ха йоацаш а тIехьа изоляционни балхаш дара план йоацаш яр цу управлене. Дуккхача хана денз мехкдаьтта чакхдоахача заводий магистральни трубопроводашка, иштта ТЭЦ-а коа дукха йIовхала энерги йов. Шера цу предприятешка зехьа довш дола доагор 300 тонн я, хIаьта а энергоуправлене доагIар хьадехац потребителашкара.

«Грознефть» объединене предприятешка йоагIача тайпара йоакхо яц Iан кийчо яра. Масала, Старогрозненски бурувтохара управлене № 694 йолча буровой дийнахьи буси йовча электроэнергена, технически хина учет лелаяц, энергоресурсаш кхояра йола гойтара агитаци яц. Буровой коллективо тIаийцача социалистически декхараштa юкъе энергетически ресурсаш кхояра йола пункт а яц. Уж а кхы а кхоачамбоацараш хилар бахьан долаш гуйранаIана замалахь цига хIара бетта зехьа йоаергья 10 эзар киловатт-сахьат электроэнерги. Уж санна дола кхоачамбоацараш нийсдаларах Горячеводски, Октябрьски, бурувтохара балхий управлене коллективаша ах шера план кхоачашъянзар, авареш а хулаш болх ца беш дукха скважинаш латт. Духхьала укх шера хинна авареш дIаяхара болхлоша зехьа йоаяь ха 48502 сахьат да. Из хул ерригача балха ханах 14,7 процент. ХIаьта болх ца беш скважинаш латтарах зехьа йоаяь ха 42777 сахьат да. Из бахьан долаш нормал совгIа укх шера йоаяьй «Грознефть» объединене 7500 эзар киловатт - сахьат электроэнерги.

Дукха авареш хиларах, скважинаш сеца латташ дукха ханаш яхарах Малгобекски бурув тохара балхий управлене хьалхарча квартале зехьа йоайир 1529 киловатт-сахьат электроэнерги. Из хул ерригa дIайохийтача электроэнергех 48,8 процент. ШоллагIча квартале зехьа йоаяь электроэнерги 367 эзар киловатт-сахьат да.

Кхы дикагIа латтац энергоресурсаш кхояра гIулакх Къилбаседа - Кавказа машеннаькъа грозненски отделене а. Цу отделене Грозненски Локомотивнии Вагонни депо шин коллективага дIайиккхача цхьаккха а коллективо чакхъяьхаяц йIовхалеи электрический энерги кхояра йола организационни мероприятеш. Цига цехашка, участкашка йоацаш я технически учет лелаяра йола технически счетчикаш. Иштта кхы дуккха а кхоачамбоацараш нийсденнад машеннаькъа отделене энергоресурсаш кхояра тIехьа беча балха тIа.

Д. МИЗЯКОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама комитета инспектор.

И. БАШИРОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама комитета штате йоацача промышленни отдела инспектор.

НОВАТОР

Боккха лоархIам болаш гIулакх да мехкдаьтта чакхдоахача заволашка продукци арахецара технологически процесс нийса лелаяр. Цох тийша я къахьегама овсарле, продукце дикал. Дуккхача болхлоша дезаш лелалу шоаш карайица гIулакх. Цар боккхача безамца ремонт ю ехача оборудованена, вIаштIехьйоах из. ХIаьта дукхагIбараша, вешта аьлча рационализатораша тайп - тайпара кердадараш юкъе а кхувлаш эргаьккхе тоаю цар конструкци.

Мехкдаьтта чакхдоахача заводашка цу профилах бола башха - дика говзанчаш кхийна6. Къаьстта царна юкъе белгала ва Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача завода приборист Ищенко Иван Михайлович.

Эггара хьалха 1945 шера тохкаха - бустамий приборий слесара гIонча волаш заводе балха вера нов. Ищенко. Къахьега дIаволалушехьа а езаелар цIунна ше карайица говзал. Ше ца кхетадер, ца ховр боккхагIа болча новкъосташкара хьаIомадора цо. Практически говзал караерзаярах кхоачам хеташ воацача нов. Ищенкос цахаддаш технически литература дешар. Иштта ха ца лоархIаш, кIаьдвалар фуд ца ховш къахьегар бахьан долаш бокъонца шийн балха говзал караерзаю Ищенко Иван Михайловича. ХIанз ерригача заводе лакхаквалифицированни говзанч, дикагIа болча рационализаторех цаI лоархIаш ва Иван Михайлович.

Заводе чоалханеча прибора ремонт е эзаш е керда оборудовани караерзаеш хилча массе хана а нов. Ищенко лох. ХIаьта цо цIенеи шийн ханнахьеи чакхдоаккх шийна тIадилла моллагIа гIулакх. Иван Михайловича ца йовзаш цхьаккха тайпа прибор, уровномер, анализатор, кхыйола оборудовани яц заводе. Цига йолаш яраш цун кулгех чакхъяьнна, цо шийн пхьоарал даь я аьлча харц хургдац. ХIаьта заводе хьачуйоагIа керда оборудовани цун говзача кулгех чакхйоал. Цудухьа тамаш яц цун ца йовзаш цхьаккха а оборудовани ца хилар.

Йоккха творчески фантази йолаш болхло ва Ищенко Иван Михайлович. Беркате творчески къахьийгар цо бархIлагIча пятилетке. Ше а кхычарца цхьана а шера 8150 сом кходайташ йола 52 рационализаторски предложени балха юкъейоалайир цо. ИйслагIча пятилетка хьалхарча шера а творчески дика къахьег цо. КПСС XXIV съезда сийна тIаийца декхараш толамца кхоачашдир. ХIанз Октябрьски цIей сийна вахте латт из. Шу доладелча денз кийч а яь производствана юкъейоалаяьй цо 8 рационализаторски предложени. Цу предложенеша беш бола боккха пайда боацаш тIахьожама - тохкама приборий болх дикка аттача баьккха6.

Дуккхача хана денз хьаьнала къахьегаш хьавоагIача нов. Ищенкона доккхий дика гIулакхаш карагIдийннад. Цудухьа заводе эггара хьалхарчарца коммунистически къахьегама ударник вaьв цох. Дуккхаза баркалаш яьхад, ахчан совгIаташи Сийлен грамоташи тийннай цунна. Цун къахьегама боагIаш мах а беш Иван Михайловича еннай «Знак Почета» орден. Заводе дикача гIулакхий хьалхле шийга йолаш хьавоагIача цун къахьегам кхычарна бола хьокхам а хинна дIаэттаб.

И. АЛЕКСЕЕВ,
Нохч-ГIалгIай областной Совета ВОИР-а член.

ВЫШКАШ СИХАГIА ХЬАЛЪЮ

Октябра цIейна совгIат кийчдара хьинар кхо ца деш къахьегаш я укх шера Грозненски бурув тохара балхий управлене вышкомонтажни цеха коллектив. Бурув тохара балхаш дIадоладалалехьа дукха ха йоаю буровойш хьалъеш, цудухьа уж хьалъеча дIайода ха кIезигъяр пайданеи боккха лоархIам болаши гIулакх да. Из гIулакх толамца чакхдаккхара айхха вIаши бувзам а лоаттабеш къахьега деза ерригача производственни коллективаша. Бурувдеттараша доаха толамаш лакхагIа хилийтара боккха бехктоккхам тIалат вышкомонтажникашта. Царех тийша да бурув тохача хьовзам ца хулаш лерттIа болх дIабахьар. Дуккхача шерашкарча практико къаьгга хьахьекхад вышкаш сихагIа хьалъе йиш хилари уж хьалъеча дIайода ха кIезигъе торо хилари.

Из болх дика вIаштIехьбаьккхаб Н. Н. Попов керте латтача вышкомонтажни цеха коллективо. ХIара шера дикагIа хул цо доаха къахьегама толамаш, укх шера цо хьал а яь кийчъяьй 8 буровой. Уж ерригa буровойш лаьрхIачул дукха хьалха хьалъяь яьхар цехерча 35 бригадаша. 9 бетта план ханал 5 ди хьалха кхоачашйир Грозненски бурувтохара балхий управлене коллективо. Планал совгIа техар 720 метр бурув. Уж толамаш доахача дизза дакъа лаьцад вышкомонтажни цеха коллективо а.

Октябра цIей сийна яьржача социалистически яхье хьалха латт прорабаш нн. Пономаренко, Викторевски керте латта бригадаш. ГIишлой-монтажни балхий сентябрь бетта план 150—155 процент кхоачашйир цар. Кхы а дикагIа къахьегама толамаш даьхад Н. К Войко керте латтача электромонтажни бригада коллективо. ДIабахача бетта план 249 процент кхоачашйир цо. Иштта къахьегача бригадаша хIанзлехьа кхоачашъяьй шера план.

Вышкомонтажни цеха коллективо иштта дика толамаш дахара керттера бахьан да цо шийн къахьегам нийса вIаштIехьбаккхар. Къахьегама овсарле лакхъяра, вышкаш хьалъеча дIайода ха кIезигъяра зехьа йовш йола материалаш кIезигагIа йовргйола гIулакх вIаштIехьдаккхара дукха мероприятеш вIаштIехьъяьккхай. Буровой вышка хьалъе болабалалехьа бурувтохара балхий управлене кулгалхоша, вышкомонтажни цеха кулгалхоша дакъа а лоацаш болхлой конференци хул. Цига дIадовзийт болхлошта хьалхашка латта бехктоккхаме декхараш, производства балха тIа хьалха латтача вышкомонтажникий толашагIа йола опыт. Иштта дига къестаду материально - технически Iалашо яра дешаш, буровой вышка хьалъяра йола план шерра дIайовзийт массанена а.

Керда вышка хьалъеча ханнахьа водопровод юлл, цига тIадолха наькъаш тоаду. Уж а кхы а мероприятеш чакхъяхар бахьан долаш вышкомонтажникий вIаштIехьдоал ханал хьалха буровой хьалъяь яккха.

Буровой вышкаш хьалъяра болх кхы а дикагIа дIабахьа йиш яр цига эша йоккхий блокаш хьаеш йола база хилча. Цул совгIа вышкомонтажни балхашта чIоагIа Iаткъаш да бутовни кхера, жагIа, цемент ханнахьа хьа ца кхачар. Хала балхаш дукха кулгашца деш хилар бахьан долаш 35—40 процент балха ха зехьа йов. Уж а кхы а кхоачамбоацараш нийсдаларах чIоагIа тIехьабувл вышкомонтажникий болх.

Д. ГАБАЕВ,
Грозненски бурув тохара балхий управлене НОТ-а лабораторе начальник.

Грозненски «Индпошив» фабрика цехашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латт укх шера шоллагIча цеха коллектив. Цхьа бутт дабахийтац цо паччахьалкхен план дикка тIеххоачаш ца еш. Товарни продукци арахецара 10 бетта план 25 октябре кхоачашъе лерхI цеха болхлоша. Белгалбаьнна дика къахьегаш ба цига барзкъаш доахараш Мусайлян Евгения, Лукина Наталия, Орцуева Лейла, кхыбараш. Юкъера лаьрхIача шоай сменин нормаш 115—120 процент кхоачашъю цар.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) барзкъаш доахараш Л. Орцуева, Н. Лукина, Е. Мусайлян, кердача фасонага хьожаш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

«СЕРДАЛО»
2-гIа сагIув 26 октябрь, 1971 шу.

ПЕРМСКИ ОБЛАСТЬ. Лысьвенски металлургически завод — сир даьккха Iалальмате дукха пхьегIаш тела предприяти укх шера завода конвейера тIара Iояргья 34 миллион пхьегIа — соахкарчул 10 миллион дукхагIа.

Коллективо хадданза эргайоахаш тоаю изделей дикал, сийрден тайп-тайпара басараш даьи пхьегIаш дукхагIа арахец.

Сийлахь - боккхача Октябра 54 шу дуза цIей хьатIакхоачаш планал совгIа торгови сете дIачулургья 100 эзар пхьегIа.

СУРТА ТIА: кийчача продукце складе, мах беча организацешта дIаяхьийта пхьегIаш кийчъеш я приемщик - учетчик Сидорова Галина.

Е. ЗАГУЛЯЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

КЪАХЬЕГАМЦА ДАЬККХА СИЙ

Наьсарен района «Октябра 40 шу» совхозе дикагIболча механизаторех лоархIаш ва Газиков Берснакъий Саварбик. 1950 шера Казахски ССР, Макински районерча Белоцерковка яхача юрта трактористий курсаш яьха ваьлча эттара хьалха хайра Саварбик трактора тIа. Белоцерковка яхача юрта механизатор волаш 7 шера болх а бир.

Ялаташ чуэцача хана комбайн лелаеш, ялат чуийца ваьлча лаьтташ оахаш къахьийгар цо. Цу хана Казахстане эрий даьда лаьтташ оахаш а хилар Саварбик. Из болх цо дика барах Сийлен грамоташ, ахчан премеш тийлар къонача механизатора.

Цун дика гIулакхаш бахьан дукхавезар Саварбик кулгалхошта а цунца болх беш хиннача новкъосташта а. 1957 шера Нохч-ГIалгIай республике шийн дезалца хьамсарча ТIой-Юрта цIавера Саварбик. Ше цIакхоаччаше а «Октябра 40 шу» совхозе трактористалла вахар из. Боахам хIаьтта мара вIашагIбелла бацар. Iалаьмате чIоагIа эшар говза механизатораш, кхыбола специалисташ. Ше балха веначе шерре а, дика къахьегаш, балхаца безам болаш, эшача новкъостал де кийча волаш хиларах массанена везавелар Саварбик укхаза а. Юххьанца «ДТ-54» яхача трактора тIа болх бир Саварбика. Цул тIехьагIа «МТЗ-50» яха «Беларусь» марках йола трактор елар.

Боахаме звенош вIашагIйоххаш хьажкIаш кхееча звенона кулгалде хьожавир Саварбик. Цу хана денз цхьа шу дIадахадац цо кулгалдеча звено членаша хьажкIаш кхеяра шера план кхоачаш ца еш. Атта дацар лаьттан къайленаш Iоамае, хьажкIаш ебае. Дукха халонаш ниисъелар хьалхарча шерашка, — йоах Саварбика. — ДукхагIа йола ха хьажкIашта юхе йоакхар аз. ХьажкIий хьувкъам лакхбара керда резерваш лехаш уйла йора оаха даим. Цудухьа цахаддаш республика хьажкIаш кхееча механизаторий опыт Iомае безам а хулар Iома а йора. ХIаьта хьийга къа зехьа довнзар. Цу шера хIара гектара тIара аз чуера юкъера лаьрхIача 24—25 центнер хьажкIаш. ШоллагIча шера 30—35 центнерага кхаьчар хьажкIий цхьан гектара тIара чуийца хьувкъам.

Укх тIеххьарча кхаь шера гидуарагаш кхееча звенона керте латташ хьавоагIа Саварбик. Шерагара шерага лакхлуш ба цар цхьан гектара тIара чуэца гидуаргий хьувкъам. Иштта, соахк хIара гектара тIара цо чудера 11 центнер гидуарагаш, план 9 центнер йолча. Уж толамаш дахарах совхоза Сийлен грамота елар Саварбика. ХIаьта укх шера йокъал лаьтта йоллашехь а хIара гектара тIара планал совгIа цаI-ах центнер гидуарагаш чуийцар Саварбика кулгалдеча звено болхлошта.

Иштта дика къахьегаш ва Газиков Саварбик, хIанз совхоза хьайбашта доакъар Iалашдеш ва из. Силоса лаьрхIа хьажкIаш хьокхаш балха норма юкъера лаьрхIача 150—160 процент кхоачаш ца еш цхьа ди дIадахийтац цо. ХIаьта балха ди чаккдаьлча шийн трактора боккъонца ца хьожаш, тоае еза оатхал тоа ца еш цIа а водац. ХIанз юртбоахаме дукхагIа эшаши бехктокхамегIа бари механизатора болх ба, — йоах Саварбика. Бакълув из. Ба а ба из дикен, эшаши, бехктокхамен. Цудухьа Саварбик дехке а ваьнавац ше механизатора болх хеража. Цунна тешал ду цо ше беш бола болх толамца кхоачашбаро.

Б. ГАСАРОВ.

ДИКА IАНГАРА ДАРГДА ХЬАЙБАШ

«Доакъара база чIоагIъеш, хьайбайн оалхазарийн породность тоаеш, уж дебадеш а цар продуктивность лакхъеш а эффективни гIулакхаш дара система хIара боахаме чакхъяккхара ларда тIа дIахо а хьайбай боахам дегIабоагIилга Iалашде».

1971 — 1975 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара пхе шера плана хьакъехьарча КПСС XXIV съезда Директиваш тIара уж дешаш чIоагIа къоабалду тха совхоза берригача къахьегамхоша. Иштта цар дика кхетаду хIара шера вахара хьал тоалуш хьабоагIача советски наьха хьашташ дикагIа кхоачашдара хьайбай продукташ алсамъяха езилга.

Хьайбай продукташ дукхагIа, дикагIа хилийтара данза дарг доацар да хьайбаша Iа доакхаргдола моттигаш йIайха а, цIена а, мел эшача доакъарца Iалашъяь а хилар.

Тха совхозе из гIулакх миштта латт дувца безам ба са. Укх шера оаха хьалъяьй комплексни хьисапе йола 400 Iатта лаьрхIа ши база, хIаьта хIанз йистеяьннай ала мегаргйолаш я 500 бежана лаьрхIа ахкан замалахь бежанаш леладергдола лагерь. Иштта ремонт яь яьннай 340 Iатта йола помещенеш.

ЦхьоалагIа октябрь тIакхоачаш базашта кIира тохара, уйнаш хувцара, кхыдола балхаш йистедаьлар.

Къаьстта дика дIадихьар уж балхаш №№ 3, 4 йолча отделенешка. Уж балхаш дарца диццаланзар тхона доакъара база чIоагIъе. Лоацача хана корбамид а тохаш лаьттагIа еллар совхозе 7680 тонн силос. Лакхара дикал а йолаш, активни вентиляци а еш кийчъяь аргIаш а даь дIаоттаяьй 1356 тонн люцерна йол. Иштта 550 тонн йол Iалашйир лоамашка леладергдола хьайбаш латтаргдолча моттигашта юхе. Складашка, тIоадал тIакхоачаргйоацаш дIаоттадаьд 270 тонн баьца - витаминни хьоар, еллай 502 тонн сенаж. Агрохимлабораторе болхлоша яьча анализах тха деррига доакъар боагIача боврамагIа мел эшача хIамаица могадеш хилар.

Хьайбай продукташ яхара план кхоачаш а, тIеххкоачаш а яра хьайбаш дебадеш, цар породность тоаеш, лазарах лорадеш Iилмо маяххара мероприятеш юкъейоалаяьй. Из да 1970 шера СССР юрта боахама Министерства ветеринаре керттерча управлене инструкце оттадаьр кхоачашделга.

Ер шу чакхдалале тха боахамо Iалашдергда симентальни фух дола 200 шинар. ХIара шера доахан дукхагIа хилийта а лерхIаш укх шера оаха кхы а 280 гектар цкъа дIайийча дукххача шерашка хула баьцаши 800 гектара тIа люцернен дIайийнай.

Совхоза къахьегамхоша цхьаккха а хIама кходац хьалханка латта лакха декхараш сийленца кхоачашдара.

А. ЭЛЬМУРЗАЕВ,
Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» совхоза керттера зоотехник.

ЛЕНИНГРАД. ДоттагIала гIулакхаша бувзаболийт М. Е. Салтыков - Щедрина цIерагIча Паччахьалкхен публични библиотека дунен халкъашта юкъерча книжкаш дIа-хьа кхухьийтача сектора болхлой шоай французски коллегашца. Алхха укх шера Францера Нева тIарча городе дахьийтад 400 гаргга книжка, 2500 диссертаци, 280 цIи йола журналаш, газеташ.

СУРТА ТIА: Францера денача литературага хьожаш боахк дунен халкъашта юкъе дIа-хьа книжкаш кхухьийтача сектора воккхагIвола чилмая болхло И. Ф. Григорьеван редактор - референт Е. Н. Спешневан.

ТАСС фотохроника.


ОБЩЕСТВЕННИ ПОРЯДОК ЛОРАЕШ

ДИКА КАДРАШ КХЕЕ

Вай мехка социалистически правопорядоки законности чIоагIъяра декхараш кхоачашдеча лоархIаме дакъа лоац чурча гIулакхий органаша, цар кадраша. Парте 24 съезде яьча КПСС ЦК Отчетни доклада тIа белгалдаьхар административни органий, цу даькъе советски милице а гIулакхаш боккхача лоархIаме хилар.

Нохч-ГIалгIай АССР чурча гIулакхий органий болхлой чIоагIа хьинар айденна а болаш юкъебахар съезда решенеш кхоачашъяра тIехьарча дерригача халкъа болама, цар шоашкара доаттIаш дола дакъа лоац коммунизм хьалъяра, керда саг хьалкхевара гIулакха юкъе.

Зуламашца къовсам лоаттабара гIулакха, республике общественни порядок лораяра гIулакха парте хьалхашка оттадаь декхараш дикагIа кхоачашдара дика кийчъяь, Советски Даьхенна мутIахьа йола милице болхлой кадраш ца хилча яргьяц.

КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советен 1968 шера 19 ноябрерча соцамга хьежжа, МВД зIамагIен юкъерен кулгал ду состав кийчъе республикански школа йиллай город Грозне. Нохч-ГIалгIайчен милице йIаьхийча опытах пайда а эцаш, школа преподавательски составо курсанташта Iомаду практически гIулакхашка шоай балха тIа царна эшаргдола хIамаш. Школа эттара хьалхарча аргIанна къонача болхлой дег чу йоссаю шоашта тIадилла гIулакх чIоагIа бехктокхаме царна хетаргдола шоаш бу болх безаргбола уйла.

Юххьанцарча кийчонах чакхваланза вола болхло посте гIулакх де оттаве, нахаца болх бе вахийта бокъо яц.

Партийно - советски органаша яьча решенегIа милице болх бе хьожавеш вола саг коммунист, комсомолец советски законаш дика довзаш, шийн карара герз леладе ховш, лерттIа а кхетамца а гIулакха тIара документаш язде, зуламашца лоаттабеча къовсама приемаши методаши, профилактически балха тIа общественноста новкъосталах пайда эца ховш хила веза.

Дукха ха йоаццаш милице органашка балха баьхкача милице болхлой бе боагIача тайпара хам а беш, ала доагIа, царех дуккха а дукхагIа бараша эшаш йола шоай тайпара знанеш дика Iомаеш, шоаш Iомаяьча знанеех теоре тIа меттел, практике а пайда эцар, шоаш чурча гIулакхий органашка болх бе хьожабаьча къахьегамхой коллективай, партийни органий шоаех бенна тешам боа ца бар духьа тIагIерттта, сабарца къахьегаш хилар.

ТIехдика дешарахи дисциплина хиларахи республика чурча гIулакхий министрен школа начальникен приказагIа итташ курсанташта поощренеш яьй. Царна юкъе ва чурча гIулакхий Наьсарен районни отдела инспектор нов. Ажигов Сулейма Селимхан, МалгIабика города чурча гIулакхий отдела милиционер нов. Костоев Iумара Махьмад, Ленински района чурча гIулакхий отдела милиционер нов. Мадаев Казбек, кхыбараш.

Дешар хьехаш школа кулгалхоша чIоогIа уйла тIайохийт духхьал город Грозне улицашка курсанташа практически занятеш яра, хIаьта Iомадалара цу форма йиш хулийт теорех Iомадаьр практике гучдаьа шаьрде, милицейски гIулакха давыкаш Iомаен шаьръен.

Масала, курсанташа ян. Френзелен Котовен — Ростовски УВД участкови инспектораша — биса яхача хана школе юхабоагIача хана къуига зулам дайтадац, тIехьара ца боалаш, леррагIа, йIаьххача хана тIехьалийначул тIехьагIа лаьцав цар из.

Школе ийцача знанеех ниса пайда а эцаш, курсанташта Шагидаев СаIида Бадруддина — город Грозерча Ленински района чурча гIулакхий отдела милиционера хьахьекхар хIамах сакхувш ше хилар, майрал: тIехкараш вIашагIа а хетта 5 этажа тIара 4 этажа тIа а ваьнна, милице кхыча болхлоша цхьана, цо хьалаьцав чIега а теха квартире чуенна воаьла зуламхо.

Милице болхлошта хиланза даргдоаца гIулакхаш царна Iомадара боккхача лоархIаме да партийни оамале бола милице болхлой кхебеча, цар идейни кхетам лакхбеча, событей нийса мах бе Iомабеча новкъостал дергдола нийса вIаштIехьбаьккха партийно - политически политико - кхетамен болх хилар. Общественни порядок телхаер бехке волга гражданашта хьалххашка дIахьокха, законагIа чакхдоаха гIулакхаш нийсен порядок телхаераш харцы хилар дIахьокха ха деза.

Школе курсанташта лекцеш еш, беседаш ю, тематически экскурсеш ю царца, милице органий ветеранаш, производстве хьалха латтараш вIашагIбетталу, республика болхлой класса тIемен къахьегамен традицеш йовзийт царна, и. кх. дI.

Цхьабараша укх деношка школа йистеяьккха, Советски милице дув шоаш буаш, чурча гIулакхий органий къонача болхлоша тешшаме чIоагIа дош делар шоай халкъа, шоай партенен правительстванен цIенен тешамен гIулакх де.

Кадраш Iомаярен кхеярен даькъе чурча гIулакхий органашта хьалхашка латта декхараш кхоачашдар КПСС XXIV съезда исторически решенеш кхоачашъяра тIехьарча дерригача халкъа юкъарча болама юкъе школа коллективо лаца йиш йолаши лаца дезаши дола нийсса дакъа лургда.

Г. ЮРОВСКИЙ,
Нохч-ГIалгIай АССР МВД зIамагIен юкъерен начсостав кийчъеча школа начальника заместитель.

МИЛИЦЕ БОЛХЛОЙ ГIУЛАКХАШ

Гор. Грозерча центральни рынке малаш ба ца ховш болча зуламхоша гражданин О. вайхав, цун пхьарсах доалла сахьат а доаккхаш. ТIаккха цигара байлда дIабахаб. Зуламхой приметаш дувца ховш вацар вайхар. Цудухьа из зулам тажен хьагучадаккхен хало дар. Из дош тохкилга воккхагIволча следователa нов. М. М. Чалаевнен участкови инспектора нов. А. Имадаевнен тIадиллар Заводской района чурча гIулакхий отдела начальника.

Сихен цIенен, ерригача торонех пайда а эцаш, из дош техкар Чалаевен Имадаевен. ЧIоагIа къа а хьегаш болх бар бахьан долаш кхаь зуламхочун лергIа баьлар, бакъ дола хIамаш духьал а детташ, мукIарал дайтар царга. Иштта торо хилар зуламхой уголовни бехктокхаме оза.

Зуламаш дикен говзен хьагучадаха харах республика чурча гIулакхий министра приказагIа нн. Чалаевнен Имадаевнен ахчан премu хьожайир.

* * *

Гуйран цхьан дIайхача дийнахь малав ца ховча зуламхочо Грозненски Iама йистера ИЖ-планета яха мотоцикл йигаяр лочкъаяь. Зуламхочо цу дийнахье а ше йигача мотоциклаца Урус-Мартана района территоре тIа авари яьй, хIаьта зуламхочун шийн милице болхлой тIакхачалехьа ведда кIалхарвала кхийнад. Милице болхлошка гражданаша дийцача зуламхочун приметех уголовни розыска инспектора нов. М. М. Бакаева Надтеречни районера хьалехар зулам даь гражданин. Нов. Бакаева Знаменское яхача юртара лаьца а лаьца гор. Грозерча Заводской района чурча гIулакхий отделе воалаваьв зуламхо.

ХьалхагIа а дукхза зуламаш гучадаьхад нов. Бакаева, цу даькъе Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советерча сбыта управлене складе даь къоал а.

Дисциплина дика хиларахи уголовни зуламаш сихен цIенен гучадахарахи республика чурча гIулакхий министра приказагIа милице воккхагIволча лейтенанта «Милице отличник» яха эттара езагIа йола милицейски знак еннай.

* * *

КIа хьоккхача хана Грозненски района опытни юртбоахама станцера болхлой Т. Мусаеви Л. Ханбулатови кхай тIара шоаш лочкъадаь 350 килограм кIа Ханбулатова коа дIалочкъаде гIийртаб, цхьабакъда чурча гIулакхий Грозненски отделерча милице лейтенанта Ш. Узарова шоай кIа а тIехьа циггача лийцаб уж. Зуламхой уголовни бехктокхаме оаш ба.

Ялат фе лорадарах, зуламхой лувцарах Грозненски РОВД БХСС инспектора милице лейтенанта Узаров Ширванена чурча гIулакхий отдела начальника дала бокъо йолаш дола совгIат деннад.

* * *

Заводски РОВД ведомственни йоацача охрана отделенера милице воккхагIвола сержант нов. Х. Ю. Гончаев милице органашка балха вера 1970 шера ноябре ВЛКСМ Урус-Мартана райкомо еннача рекомендацегIа. Город Грозне Заводской района халкъа боахама объекташ лорае мотопатрульни служба милиционералла-мотоциклисталла хьожавир из.

Ше болх беш яьккхача юкъа цо хьахьекхад хьахьегам дукхабезаши шийна тIадилла гIулакх дизза кхоачашдеши вола милице болхло ше хилар. Фе ду цо объекташ лораяра гIулакх, цIаккха а лочкъор хилийтадац шийга лорае хьаеннача зоне. Ше лораеча территоре тIа зуламхошцен общественни порядок телхаерашцен къовсам лоаттабеш боккха болх лелабу цо. Масала, укх тIеххьарча кхаь бетта цо лаца а лаьца милице отделе воалаваьв кагий лочкъораш даь 23 саг, общественни порядок толхаьь 9 саг. Нов. Гончаева хьинаре дакъа лоац коллектива общественни вахаре а. Комсомольски организаце бюро член ва из. ХIанз автодорожни техникума 4-ча курсе деша вагIа.

Паччахьалкхен общественни доалахье лораеча даккха хIама доацаш гIулакх дарах, зуламашца, общественни порядок телхаерашца лоаттабеча къовсаме хьинаре дакъа лацарах милице воккхагIвола сержант Гончаев Юмай Хьамзат республика чурча гIулакхий министра приказагIа ханал хьалха 3-ча разрядера 2-ча разряде ваьккхав.

Д. БОРИСОВ.

«ШАГРОВ, НОВКЪА ВАЛА!»

Эттара хьалха бIарг кхетташехьа а шоашта безам тIаозаш иман долаш хул цхьабола нах. Царех сагаца цхьан иттаьх минота Iа къамаьл дича, дукхха ха хьалхагIа дена хьайна из вовзаш санна хеталу хьона.

Цу тайпарча нахах ва Наурски района чурча гIулакхий отдела хьаж йоаха жIалеш леладу милице зIамагIвола лейтенант Шагров Михаил Григорьевич а.

Зулам гуча мел доаккхача метта доккха дакъа лоац хьаж йоахача жIалеша. Бинъ кога тIарча тха доттагIаша гучадаьха зуламаш дукха да. Чурча гIулакхий органий системе хьаж йоаха жIалеш леладара болх массаза а сий долаш хиннаб, хIаьта жIалеш леладечунгара цо дIадех къаьстта знанеш хилар совгIа, хьайбаш чIоагIа дукхадезилга, царца болх бе ховлга. Уж деррига гIулакхаш шийх доахкаш ва Михаил Григорьевич. ЗIамига волча хана денз хьайбаш, къаьстта а жIалеш, дукхадезаш хиннав Михаил. Уж хьаькъалерси тешамен сага доттагIий бувцаш вагIаш сахьаташ доахаргда цо хоза а хеташ.

Бер долча хана хала лийнав Михаил. Шийна 10 шу даьлча денз къахьега волавеннав из, Сийлахь-боккха Дай-мехка тIом лаьттача шерашка цо кхай тIа балхаш дьаьд, ялаташ дIадийнад, чуйдаьд, лоацца аьлча, боккхагIчарна новкъостал даьд цар халача балха тIа. Цул тIехьагIа Советски Эскаре гIулакх деш хиннав, 1953 шера денз чурча гIулакхий органашка болх беш ва. Цу ханах лаьца дувц Михаил Григорьевича: «Хала ха яр. Цхьабакъда, шераш дIаахарга хьежжа опыт Iайра, халкъаца болх бе Iомалора. Барт тайна, чIоагIа актив вIашагIтехар, се лархIийта хайра. Шоашта юлуча тайпара са йоакхо е баьлар нах. Участковой инспектор волаш 9 шера болх баьб Михаил Григорьевича. Болх во бацар, цхьабакъда бера хана денз хьайбаш дукхадийза хилар гуш дар ондаваьннача хана а. Юххера а хьаж йоаха жIалеш леладечун болх мукъабаьлар. Шек ца воалаш цу гIулакха тIа отдела кулгалхошка ше чIоагIвайтар Михаила. Иштта 1962 шера денз хьаж йоаха жIалеш леладеш хьавоагIа из. Керда болх бе ше волавенначa хьалхарча деношке а денз кхетадир цо, дукхадезар аьнна жIалеш леладе вIаштIехьдоалалаш ца хилар, цул совгIа къаьстта знанеш а эшилга. Ростовски спецшколе деша вохийт из, цул тIехьагIа дукха ха ялалехьа город Нальчике хьожаву. Хьайбай психологе даькъе белгталара хIамаш хайна ше ваьнначул тIехьагIа верригa а цу балхах чувол из. Деша вагIаш Iомадаьраш практике гучадувла даьлар. Цкъа Наурски районерча «Терский» совхоза буфета чура лочкъаяь хIамаш йихьаяр. Милице болхлой наряд хьаккхаьчача цхьаккха тайпа зулама лар хоялазар, жIали дIахеца лаьрхIар. Дукха ха ялалехьа Динга яхача жIале хьаж йоахаш гражданина С. квартире вигар. Цун вийй воI хиннавар буфет ехьачарца. Цо мукIарал даьд, цу бийсанна шен шийн шин новкъосток къоал даь хилара.

Кхы цхьаьккха моттиг а ювцаргья вай. Районе саг вийнав. Района чурча гIулакхий отдела ерригача личнн составо дакъа лаьцад зуламхо лохача, хIаьта юххера а из кораваьв. Цхьабакъда, зуламхочунга герз хиннад, цудухьа герз кхувсаш милицена духьале е тарлора цо. Зуламхо чухиннача цIенна цу сахьате гобаьб. Цхьабакъда, цIеп тIехьашкарча наIарагIа беша а ваьнна, милице болхлошта ца холуш, цигара кIалхарвала тохавелар из. Зуламхочун леррагIа Динга дахийтад, хIаьта жIалех ведда, вайна ма харра, гаьна вохалург мичав. Кхы ше жIале ца вохийтача кхаьчача, тепча юха а еттaш иддав из, жIали де гIийртав. Юхейнса патрон кхессача, жIалена чов хиннай, цхьабакъда, зуламхочоа тIехьара даьинадац из. Зуламхо лаьцар, халкъа судо чувалла суд яьй цунна.

Тоам бола Динга хапахьа диццлургдац гуйран Iавржача бийсанна мотоцикл лочкъаяь хиннача гражданина В. Тишковна. Набахта валла 4 шу суд йир зуламхочоа халкъа судо.

Хьаж йоахача жIалеша новкъостал а деш итташ зуламхой лийцаб Шагрова. Ишта ва из Наурски района чурча гIулакхий отдела хьаж йоаха жIалеш леладу милице зIамагIа вола лейтенант Шагров Михаил Григорьевич.

Обществана дукха дика а пайдана а хIамаш де йиш я милицейски форма юхача сага, нагахьа санна безам а боагIаш цо болх бой, низи хаи ца кходой, хIара гIулакха юкъе цо шийн сицара дакъилг кхухье. Цудухьа массаза а милице отделе «Шагров, новкъа вала!» аьнна дежурне команда массаза хул тIехдика милицейски гIулакх деш вола Шагров Михаил Григорьевич массаза а кийча ва шийн тешамеча бинъ кога тIарча доттагIчунца халча хьал тIа эттача сага новкъостал де оарцагIвала.

Б. ДЕМЕНТЬЕВСКИЙ,
милице лейтенант.

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРИЙ ТОЛАМАШ

Хьайбай фу тоадара, царгара йоаккха продукци алсамъяккхара лоархIаме да могаш, унахцIена Iаьсий кхедар. Из дика кхетаду Ведана района Орджоникидзе цIерагIча колхоза хьайбаш леладераша. Иштта укх шера хIара бIаь Iаттана тIехьа 95 Iаса кхедир цар.

Цу боахаме корабергбац Iахара биса етт. Iодаь Iаса кхоъ-пхиъ бутт кхаччалца низ болаш дича дулх тIакхетийташ хьалкхеду боахама Iаьсий леладеча Абдурахманова Табаркас. Iаьсий леладара йоккха балха опыт йолаш я Табарка. Ер дийттлагIа шу да цо колхоза Iаьсий леладу.

Iаса Iолешшехь а цIена пахашк хьекхе докъа а дийя, тараза тIа эзачул тIехьагIа, цIи а тилле ферма учетни книжка тIа дIа а яздий хьалххе кийчъяьча клетка чу дIаоттаду. Цул тIехьагIа оттаьча рационаса хьежжа зооветеринарин ерригa бокъонаш лораеш хьалкхеду Iаьсий.

Табаркас боккха теркам тIабохийт Iаьсий шоай ханнахьа йол, буц яьа Iомадара. Цхьа бутт кхоаччаш йол, буц яьа долалу цо кхеду Iаьсий. Цахаддаш тIахьожам лоаттабу Табаркас Iаьсий латтача помещене даим эшаш йола температура латтийтара, цIена хилийтара. ХIара дийнахь Iуйран щетка, пахашк хьекхаш цIенду цо Iаьсий. ХIаьта боахама ветеринарин лора хьехам луча тайпара хан - ханнахьа фега арадоах Iаьсий. Доккха новкъостал ду Табаркийна цун болх вIаштIехьбаккхара пайданача хьехамца, кхыча гIулакхашца колхоза зоотехника а.

ДIадахача шера декабрь беттен укх шерен даь, Табаркас кхедаь Iаьсий лоаман даьгIенашка да. ХIаьта хIанз цо лелаеш я швецки фух йола ткъаь бархI бутIен цу фух дола шинараши.

Геттара раьза волаш дувц Табарках колхоза керттерча зоотехника Агамерзаев Мусас: «Дукха ха я из ферме болх беш йола, хIаьта хIанзалца цкъа хиниладац цо ше балха декхараш кхоачаш ца деш. Коммунист хиларах тарра дукха общественни болх а бу цо. Къаьстта доккха новкъостал ду къона хьайбаш леладераш кхебара. Ше доярка, Iаьсий леладечун йоккха балха опыт шерра дIайовзийт цо къоначa хьайбаш леладераштa юкъе.

Табаркас а кхыча Iаьсий леладечар а кхедаь Iаьсий доажадеш ба Тумахаджиев Дадай Ахмадов ГIезахьажон. Во дац цар къахьегама хьоккхамаш. Дийнахьи буси хIара Iасанна юкъера лаьрхIача 700—800 грамм дулх тIакхетийт цар. ХIаьта Табаркас кхе а даь дIаденнача Iаьсашта дийнахьи буси тIакхета дулх нийс бIаь граммал лох ца луш, цхьайолча хана килограммага дIакхоач.

Белгалдаьккха доагIа колхоза хьайбаш леладераша паччахьалкхенга дулх дохкара укх шерара нийс бетта план 110 процент кхоачашъяь хиниалга. Лоаман даьгIенашкара цIайоалаяь сиргIаш паччахьалкхенга дулх дохкара укх шерара план кхоачашъяра дика резерв я.

ХIанз гIатеIIа Iан замалахь хьайбаш чусоцадара кийчо еш ба боахама къахьегамхой. Планал совгIа Iалашдаьд доакъар. Ча доацар деррига Iан замалахь хьайбаш латтаргдолча тIаьза а да из. ХIаьта ча а 60 совгIа процент хьатIаденад хьайбай помещенешта. Тоаь хьайбаш чуэца кийча я лоаман даьгIенашкара а Махкеты яхача юрта ухха а дукхагIа йола помещенеш.

«Социалистически яхь вIаштIехьйоаккхилга дIахо а тоадарах» бола КПСС ЦК соцам кхоачашбара колхоза хьайбаш леладераша керда социалистически декхар тIайийцар, паччахьалкхенна укх шера планал совгIа хIаране юкъера дозал кхо бIаь килограмм а йолаш бIаь бежан дIалала. Из да Сийлахь-йоккха Октябрьски революци хиина 54 шу дузача денна хетадаь Орджоникидзе цIерагIча колхоза къахьегамхой совгIат. ХIаьта шоаш тIайийца декхар толамца кхоачашдара низ кхо ца беш къахьегаш а ба хIанз боахама хьайбаш леладераш.

Б. ДИКАЕВ.

Доазол дехьара

Вьетнама Демократически Республика. Ханое хьалдеш латт нах чу баха керда цIенош.

ВИА—ТАСС сурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ВИЗИТАЛ ХЬАЛХХА

25 октябре КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев визитагIа Франце водаш хиларо эггара чIоагIагIа тIаззаб дунен общественноста теркам. ХIана аьлча эггара хьалха цу визита лоархIам советско-французски отношенеел гаьнна арахьа боалаш а ерригача Европан дунени кхелех лаьца а хиларах. «Правда» яхача словацки газето белгалдаьккха махиллара Л. И. Брежневнеи Президента Помпидуней юкъера переговораш вайх массанех йоацIаш а вайна массанена хьаштдолаш а хургья».

Укх деношка Франци советски вокхха хьаша тIаэца кийчлуш я. Мехка эггара йоккхагIйолча профсоюзни объединене — къахьегама Ерригьюкъарча Федераце хьакхайкадаьд Л. И. Брежневна из дIаме кхаьчача моттиге Советски Союзеи Францеи къахьегамхошта юкъе массаза а хинна доккхача доттагIала бувзамаш цунна холургхиларах ше тешаш хилар. Французски правительствана гарга латтача «Насьон» яхача газето визита геттара боккха лоархIам хилар белгал а даьккха, аьзду: «Дика хетадеш да Париже ергйола переговораш советско-французски отношенешка боаккха керда гIа хургба» яхаш.

Л. И. Брежнева визита политически лоархIам а беш, дунен кепайоазоно дагайохийт Н. В. Подгорнеи А. Н. Косыгинеи цхьадолча мехкашка яь визиташ, машар чIоагIбеш дунен халкъашта юкъе вIаши леладу гIулакхаш шерден массаза а Советски Союз гIерташ хилара майоагтIара уж хилар. «Советски Союзо хIанз леладу машара гIулакхаш хьадоладеннад, — яьхад «Гардиан» яхача английски буржуазни газето, — март бетта хиннача КПСС съезде Брежнева йиицача машара платформа тIара».

Французски кепайоазоно позитивни итогаш ю дIадахача шера октябрь бетта Президент Помпиду визитагIа Москве хинначул тIехьа Францеи СССР-еи тайп-тайпарча доакъошка — экономика, Iилма, техника, культура доакъошка вIаши гIулакхаш леладеш карагIдаьнначун. Из деш белгалдоаккх цу толамаша тIехьа тIайоагIача хана кхы а дикагIйола перспективаш хьаеллаш хилар. Къаьстта аьлча, цо дувц советско-французски торговни отношенеш дIахо шеръяра еррига торонаш йолаш хилар.

Политически наблюдателаша белгалдоаккх Советски Союзеи Францеи кулгалхой вIаши лични контакташ йолаш хиларо Европа юкъара вIаши гIулакхаш леладара, къаьстта аьлча, социалистически мехкаша оттаьча предложенегIа дунен халкъашта юкъера совещани гулъяра наькъаца гIодерг хилар а. Переговораш йолча хана «дунеи проблемаша» лоархIаме моттиг лоацаргхилар а дийца, «Эко» яхача буржуазни газето яздора: «Переговораша, шеко йоацаш, чIоагIдергда Москванеи Парижани хетараш геттара цхьаттара хилар», яхаш.

С. ИВАНОВ.
(ТАСС).

ХЬАННА ДЕЗАЦ КХОХКАМ МЕЛБАЛАР

Советски Союзон кхыча социалистически мехкашен тIагIертта къахьегар бахьаи долаш Европера политически хьал тоадалар геттара дега новкъа хилар машарца моастагIал дола шоай планаш кхоачашъяра дунеи халкъашта юкъерча кхохкамах пайда эарга дог доахаш хинарашта. Цу дика доацача гIулакха инициатораш хилар британски консерватораши ФРГ эггара аьттехьара гIозараши. Уж а вожаш а чIоагтIа хьайзар укх тIеххьарча хана кхохкам мелбара процесс юхаозен «шийла тIом» хьалхьоабен гIерташ.

Брайтоне укх деношка чакхъяьлар хIара шера хулаш йола консерваторий конференци. Англе доал деш йолча цу парте аьтта оагIорахьа дикка гIа а боаккхаш. Оборона министра Каррингтонеи кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Дуглас-Хьюмеи «советски кхерамах» лаьца дийцача Iовдалча дагалувцарашца консерватораш беццабар кхерамзлени вIаши леладеча гIулакхийн дешай хьакхерамах» лаьца дийцача Iовдалин яра шоаш духьал хилар нийса доагIаш да ала. Цу бахьанца конференце решени йир английски тIема расходаш кхы а лакхъе аьнна, «НАТО-на юкъе лоаца дакъа» кхы а доккхагIа хилийтара Малхбузеи паччахьалкхенаш тIа хьийхар. Торей политикаца шоаш барт-цхьоагIо йолаш хилар дIахайтара сихха цар конференце вахар Малхбузеи Германе христианско-демократически союза (ХДС) керда хержа председатель Барцель.

Брайтоне британски консерватораша антисоветски истери хьееча хана баварски ультра трубадура Штрауса шоай цхьа уйла йолча Малхбузеи Германе эггара аьттехьа латтача христианско-социальни союзацара барий (ХСС) смотр йир. ХДС-а баварски школа парти ше йолча цу парте съезде Штрауса социалистически мехкашцара отношенеш лертIаяхара Брандта правительствас лаьцача наькъа, ФРГ-а СССР-еи Польшацеи долча договораштa ратификаци яра, Европа юкъара совещани гулъяра чIоагтIа духьал къамаьл дир.

Цул совгIа, Штрауса Малхбузеи Германе милитаристски реваншистски низаш тIахьийхар шоай байракха кIал вIашагIкхетара, «Ди вельт» яхача шпрингеровски газета дувцачох «правительства чIоагIало йохаяра оарца» даьккхар. Уж гIулакхаш деш цхьаь вац из. Цунна тIехьашка латт аьнар отташ бола Малхбузеи Германе тIема — промышленни комплекса доал дераш, бундесверовски инаралаш, реваншистски союзашта керте латтараш.

Бакъда мел чIоагIа тохабаларах кхохкам мелбара духьал барашта могаргдац хинна дIадаьнна хIама а хинна дIаэттача «шийлача тIемагара» дIахьайза Европе дIоладенна европейски мехкаша дерригача халкъий хьаштий духьа вIаши пайдане гIулакхаш леладарга дода гIулакх юхатоха.

В. СЕРОВ.
(ТАСС).

МОГАДИШО: РАСИСТАШТА ХАЬДДА ХIАМА ТОХАР

ДIадахача бIарччача кIирагIа африкански общественноста теркам Малхбоалени Центральни Африка паччахьалкхенашта керте латтарий аргIанара совещани хиннача сомалийски столицана тIабаха хилар. Совещане дийца кертера дош дар Африка континента къулбехьа йолча расизманеи колониальни режимаштеи духьалара къовсам.

Шийн бахьан доацаш дац цу совещанена юкъе дакъа лоацаш хиннарий теркам цу деша тIабахар. Укх тIехьарча хана ЮАР, Къулбехьеи Родези, португальски колониальни режимаш юкъейолха «йилбазий союз» цIаькха а тIагIертар кортамукъача Африкана. Царна хьалха эттай цу континенте империализма бастион йола расистски ЮАР. Шоай лоIамерча африкански паччахьалкхенашта духьал тIема кхерам лоаттабелгеи духхьалара гезаца провокацеш елгеи ца а дуташ, Приторе дIайолайир экономически новкъостал дара тайп-тайпара гIулакхаш дарца африкански цхьоагIо йоахае лерхIаш йола «диалога» политика.

Расисташа Iехабара тессача хIамах «зIок» техар Молаве, Пилла ТIехка Берда, Мадагаскара лидераша. Цул совгIа, цу деятелаша шоашта тIехьаялара тIахьех юхейнса Африка а.

«Диалога» кIай байракх а эгаеш, ЮАР-а тIом бу Замбе Республикана духьал. Малхбоалени Центральни Африка мехкий кулгалхой форума дийцар агресси соцаяра гIулакхех дола дош. Замбийски халкъа массе а оагIорахьара новкъостал дарах йола решени тIайийцар совещане.

Апартеида режим йолча «диалога» тIехьабараш харц бир Магадишо вIашагIкхийтараша. «Вайна юкъе хила йиш яц, — аьлар Танзане президента Джулиус Ньерере, — моастагIий лагерах дIакхета уйла йола нах».

Могадишо хиннача африкански лидерий совещане хьахьекхар расизмана духьал кхи а чIоагIагIа къовсам лоаттабе кийча йолаш шийн лоIамера Африка хилар. Совещане тIачийцача политически программа — «могадишски деклараце тIеи» кхыча документаш тIеи хьахьокх расизмаи колониализмаи Iазапах континент цIенъяь мукъаяккхеи герз бе а делла къовсам лоаттабу африкански патриоташ мамогта хьаллацеи чIоагIо яь хилар.

Г. СКОБЕЛЕВ.
(ТАСС).

СЕНА ЯХА ХИЙ ДОДАЧА

Парижац Гавранеи юкъе Iалаьмате йоккхий голаш етташ дода Сена, хIаьта царех хIараненa юкъе «Режи насьональ дез юзин Рено» яхача фирма заводаш яда.

...Оборотни капиталага диллача Франце промышленни предприятешта юкъе хьалхара моттиг лоац фирма. Цун предприятешка болх беш 130 эзар хIана бац аьнна болхлой, техникаш, инженераш ба. Франце доазонел арахьа а дукха филиалаш я фирма. Цун специалисташ дакъа лоацаш хиннаб иштта Ижевске «Москвичаш» арахеца завод хьалъеча, Москвеи Уфеи автомобильни предприятеш шеръеча. Кама яхача хи тIа деза мукъаш увза машенаш ю завод хьалъеча «Рено» дакъа лоацаргдолаш контакт оттаяьй дукха ха йоац...

Уж дерригa хIамаш дийцар «Режи Рено» арахьарча бувзамий департамента директора заместителa, фирма заводашка ваха араваьннача сона хиннача Марсель Руссос.

— Укх шерралца, — йоахар цо дIахо, — тайп-тайпара габарит йолча машений ялх модель арахецар оаха, хIаьта укх шера бархI хец. Уж хьаю ворхI заводе: цхьаяраша мотораш ду, вокхар — корпусаш, кхоалагIчар — вIашагIъехк.

Фленерча заводе дIайолаелар тха экскурси. 225 гектара тIа ягIа цун цехаш. Пьера Лефошо — национализаци яьчул тIехьагIа эггара хьалха хиннача «Режи Рено» директора цIи лелаю заводо. Кхел хинна автокатастрофа йолаш вийнав тIехдика машен хьаяьр.

Корпуса къаьст-къаьста оатхалаш кепаетт укхаза. Цул тIехьагIа изделеш баржаш тIа а етте, Сена тIа гIолла Сандувилле дIакхухьийт, тIаккха цига, царех «Рено-16», Франце эггара дикагIа лоархIаш йола машен вIашагIйолл. Сандувилле бодача наькъа тIа Клеоперча завода корпусаш латт. Нагахьа санна Флене къаьст-къаьстача довкъоех хургйолча машена дегI хьадой, Клеоне хьаду цун «дог» — мотор.

...Тхо тIаийцача инженера Бернар Плюмэс тхога хьахьекхар эрсий меттала оттаяь документаци. Со цецваьннилга а хайна, цо аьлар: «Тха заводе каст-каста ух советски викалаш, цудухьа, бакъдар аьлча, эрсий метталарча документаце тIа хьожаш аттагIа да царна».

СССР специалисташ укхаза хулаш хилара тешал ду цхьайолча станокашта юхе хьалтеха доахкача эрсий меттала яздаьча моаршалашеи лозунгашеи а: «Новкъостий, моаршал да шуга!», «ДоттагIал!».

ДIахора этап — Сандувиллера завод. Рено предприятей системе эггара къонагIа я из. Укхаза юххера вIашагIъелле йоалл «Рено-16». Фленера ена машена корпуси Клеонера кхаьча мотори вIашагIа а хетте бIарчча цхьа хIама хьаю.

Из экскурси йолча хана са уйла чIоагтIа тIаззар предприяте динамичносто. Массе метте тхога хьахьувкхар хьалъеш йолеи болх бе йолаялийта мара ца езаш йола кердагIа йола автоматаш чуоттаьи корпусаш. «Производственни темпаш лакх ца йоре, — аьлар сога Марсель Руссос, — болх булургбацар тхога. «Ишта да а да из: дунен автомобильни рынкера конкуренци тIа-тIа дукхагIа чIоагIлуш латт. ХIаьта цу гIулакхо шийн соперникал тIехьа ца йисар духьа шийн дерригa низаш тIа ца дахийтача ялийтац «Рено» яха фирма.

«Рено» заводашка цкъа санна дукхаза а хезар сона цхьана леладу советско-французски гIулакхаш дика могадеш. Франценеи СССР-аи юкъерча доттагIало вай мехкашта доккха дика беркат дена ца Iеш, Европерча машара гIулакха новкъостал а ду аьнна хет болхлоштеи инженераштеи.

Ю. БОЧКАРЕВ,
АПН соб. корр.

Париж.
(Телефонаца).

БЕРАШ ДЕЗАШ ХИЛЧА

Ткъо шу совгIа ха я Зинаида Федоровна Рязанова юххьанцарча классашкарча дешархошта хьехаш йола. Цун педагогически говзало, шийгара а шийна гонахьарчаргара а доагтIар хьадехаш хиларо де а доагIаш сий дойт. ЦIаьхха а доацаш, хулаш-хулаш хилар цох педагогически балха говзанч.

Шийн болх эггара хьалха дIаболабир цо, г. Мичуринске педтехникум яьккхачул тIехьагIа 1950 шера. Цу хана чIоагIдир цо бокъонца хьехархо хила. Къахьегам безаш, балха тIа дерригa довза, ха гIерташ хиларо баьккхар балхацара аьттув а коллективе сий а.

Каст-каста дагадох Зинаида Федоровнайна, техникум яьккха балха тIа хьожабеча хана педагогаша даь хьехар: «Коммунистически общество вахаргвола керда саг хьалкхеве, кхетаве веза шун!»... Ткъо шу совгIа ха яьннай цул тIехьагIа. Бакъда, цо бокъонца кхоачашдаьд педагога декхараш. ХIанз цо хьехаш хиннараш гIишлош хьалъеш, наха дарбаш деш, берашта хьехаш, латта, сигала, фордаш тIа гIолла наькъаш деш ба. ХIаьта хIанз цо хьехаш бараш кердача программагIа Iилман лакхаленашка кхоачаргба. Шоай хьехархочо ю йоакхо йовза а йовзаш, шоашта хинна дегагIоз, де дагалаьцар, уйла тIалаттар, дувцаш дагабуал уж Зинаида Федоровнайца. Цун уроке мел хинна хьехархо цун балха опытах хьогаш хул. Цун педагогически копилка чу я планаш, книжкаш, конспекташ, дешархой тетрадаш, кхы дукха хIамаш. Хозахета дац юххьанцарча классашта хьехара объединенена кулгалделга Зинаида Федоровнайга дIадалар. Объединене хIара заседане цо мел ду къамаьл теркам тIаозаш, Iомаде дукха хIама чулоацаш хул.

Зинаида Федоровнай урокаш чулоацамах йизаи лостам нийсеи хиларца белгала я. Дукха шераш да цун урокашка хьажа хьехархой уха. Цига мел хиннар дIавода дукха кердадар, пайдана дар дайзе, дIахо йодача хана цунах тарра болх бе нигат долаш. Цун урокашка хила а хилац бе доацаш юкъедоаладаь хIама, укхаза мелдар уйла яь, кхетамца чулаьца да.

Зинаида Федоровна ше урок еча хана озаенна йоацаш, паргIата, берашта хьалхадоаккхар бокъонца хьисапе долаш хул. Цудухьа цун уроке хиннача хьехархошта корадоагIа Iомадара материал дIа мишта нийсъергья, урока тайп-тайпарча доакъошта юкъе бувзам мишта оттабергба, хьехара балха методаши формаши тайп-тайпара эрга мишта йоахаргья, кхыча хаттарашта хаьдда дола жопаш. Цул совгIа дукха довз укхаза хиначоа дешархошка шоашка Iомадайташ упражненеш мишта лу а бераша материал шоаш Iомаергйолаш безам тIа мишта бохийт а. Дешархой Iалам довзара тIаккхургболаш хьехар ду, довзийт Шишкина, Левитана, Саврасова сурташ.

Зинаида Федоровнай классера бераш вIаши кхотаденна, доттагIал, дисциплина йолаш, эзди, хIама хара тIаккхувш да. Дукхача бийсашка наб йоае йийзай бераш иштта сабаре, кхеташ, хозача вахарца безам болаш хилийтарга кхоачадеш. Берашца хила езача цIимхара, дика, кIаьда, хьаьннaчун терко еш, бераш шоаш Iомадалара тIагIертаргдолаш, дешарцара цар сакъерлам совбоаккхаш хилар — из да балхаца хаьдда белгалдоалаш дар.

Рязановас даим айхха бувзам лоаттабу дешархой даьшцеи нанощеи. Цул совгIа хIара дешархочун да, нана долча яхе, цар вахар оамал яйзе, лох цо хIара дешархочун дег тIа, кхетамга бода никъ. Иштта балхара яьннача хана дикагIа Iомаю Зинаида Федоровнас берий оамал, хьаькъал, царна карагIдала, тарлур, школе боацача хана къамаьл хьанца ду, гIулакх хьанца леладу, хьанца ловз, берех хьехархочоа хайча бакъахьа меллар довз. Балха ха ца лоархIаш цо къахьегаш хиларах цун класера цхьаккха а дешархо шоллагIча шера чу ца вусилга цудухьа да.

Зинаида Федоровнай балха тIа аьттув балара керттера бахьан да иштта шийн гIулакха из боарам боацаш мутIахьа, шийн декхара бехктокхам дика бовзаш, шийн болх безаш хилар. Царца доагIаш цхьаькха а да — беш бола болх моттийта боацаш цIенача дагара дешархой Iомабара кердадар, пайданегIлола наькъаш даим цо лохаш хилар.

Дукхача шерашка дика къахьегар белгал а доаккхаш, В. И. Ленин ваь бIаь шу дузаш Юбилейни медаль елар З. Ф. Рязановнайна. Цул совгIа просвещене министерства Сийлен грамоташ а я цу дикача, эздийча саго хьаьналча къахьегама тешал деш. Дукха ха йоацаш Даьхено кхы цхьаькха совгIатаца белгалбаьккхар Зинаида Федоровнай педагогически къахьегам. — «Знак почета» яха орден елар цунна. Цу дезача совгIато шийн педагогически балха тIа а общественни вахаре а хьинаре дакъа лацара тIахьех. Балхахи халонехи къехка Iемаяц школа месткома член, агитатор, педагог З. Ф. Рязанова.

А. АЛИРОЕВ,
МалгIабика гороно инспектор.

Юрта боахама къахьегамхошта

Араяьннай «Сельские зори» журнала аргIанара итталагIа номер. Дукха ха ялалехьа дIаккхоачаргья из номер журнал яьздьрашка. Цу тIа юртбоахама моллагIча къахьегамхочунна корадовгIаргда пайдана а сакъердаме а хIамаш.

Журнала хьалхарча страница тIа кепатеха я «Йоаккхача фермаштеи комплексаштеи» яха передовая. Цу тIа дувц доккхача специализированни боахамашка хьайбаш дебадарахи селекционни болх вIаштIехьбаккхарахи.

Шекара свекла кхеерашта пайдана да шекареи шекара свеклаи Ерригроссийски Iилма-толхкама института директора В. Яценко язъяь «Рамонская марка» яха статья ешар. Цу статья тIа авторо дувц паччахьалкхеи экзаменах чакхъяьнначеи хIанз экзамеи лоацаш долчеи кердача рамонски сортагIча шекара свеклах, горохах, кхыйолча юртбоахама культурех.

Кхаш леладеча, тракторни бригадай бригадираштa, фермай заведующешта боахамий юкъерча специалисташтa могаю оаха журналиста Н. Питолина «Хьаькъалаген дегагеи» яха корреспонденци еша. Социалистически Къахьегама Турпала Клепиков Михаила кулгалдеча бригаде кхетама болх вIаштIехьбаккхарах дувц авторо. ХIаьта цу бригаде санна кхыча бригадашка, фермашка кхетама болх вIаштIехьбоаккхе геттара пайдане хургда.

Зональни журнала октябрь бетта арайоалача номера оагIонаш тIа кепатехай Дагестанереи Нохч-ГIалгIай республикери авторий статьяш. Балха опытах, къахьегама кердача методех дувц цар шоай статьяш тIа. Масала Дагестански юртбоахама Iилма-тохкама института Iилман сотрудника «Культура полбы», статья тIа дувц полба яхача къаьнача юртбоахама культурах, из Дагестане кхеерах, цо луш болча пайдах дувц. ХIаьта Советски Союза дуккхача республикашка, краяшка, областашка районашка, боахамашка йицъеннай из культура. Полба сортах йола крупа мах бола культура я. Хий дуллача лаьтташка санна лакха хьувкъам лу цо хий ца дехкача лаьтташка а. Дагестане Стальске цIерагIча колхозе хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 13—18 центнер чуэц из культура, хIаьта «Ленина некъ» яхача колхозе дIадахача шера хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 23 центнер яьлар цу культура.

Нохч-ГIалгIай АССР Урус-Мартана района паччахьалкхен сортучастка заведующе Дагестански АССР заслуженни агронома И. Смолинске язъьяча «Палидум — 30 сортах мукх» яхача статья тIа дувц цу сортах мукх кхебар мел пайдане да. Къаьстта хий дуллача лаьтташка лакха хьувкъам лу цу культура. Нохч-ГIалгIай республика Iалама хьалашка хий ца дехкача кхашкара хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 23 центнер чуэц ту сортах мукх. ХIаьта хий дехкача кхашкара хIара гектара тIара чуэпар юкъера лаьрхIача 40 центнер хул.

Нохч-ГIалгIайн Дагестански республикашка туха тIадаьнна дукха лаьтташ да. Цу лаьтташка дIайийна хIамаш геттара эсала хул. ХIаьта уж лаьтташ боарамала совгIа долча тухах мукъадахара дукха къахьега деза. Цул совгIа дукха материальни средстваш еза из гIулакх вIаштIехьдаккхара. ХIаьта кIезигагIа ахча дIа а дохийташ тухах сихагIа лаьтта мукъадаккха безам болчоа пайдана да. Дагестански АССР Урицке цIерагIча совхоза инженер-мелиоратора С. Лошакова, цу совхоза агронома В. Соловьева, Дагестански НИИСХ-а аспиранта А. Лаптева язъяь «Сихдаь диллараца» яха статья еша.

Хьайбаш леладераш тIахьех оаха «Тха герга истол» яхача рубрикана кIал кепа теха статьяш еша. Уж материалаш йийшачоа ховргда боахама хьалашка комбикорм мишта кийчъю, малагIа компоненташ юкъеяхийта еза из доакъар кийчдеш, кхыдараш.

Сакъердам болаш я Къилбаседа-ХIирий республика юртбоахама опытни станце вокхагIа волча Iилма сотрудника В. Монаховас язъяь «БIаьстанарча баьццарча конвеера» яха статья. Авторо масалаш а кхувлаш дувц, май бетта хьайбашта сийна доакъар хилийтара, баьццарча конвеера малагIа культураш дIае еза. Цу рубрикана кIал кепатеха да Дагестански АССР дикагIа йолча Iаьсий леладечун Тарумовски района «Октября 40 шу» совхозерча Сергеева Лидай сурт. Дийнахьи буси хIара Iаса юкъера лаьрхIача 600—700 грамм дулх тIаккхетийт цо.

Жа леладераштa пайдане хургья О. Деревянко «Осеменени яра технологи» яха статья еша.

Дулха производство лакхъяра лоархIаме да кроликаш лелайир. Сиха еба а еб уж, хIаьта цар дулх геттара чам болаш а хул. Мишта лелае еза уж? Цу хаттара жоп лу, Къилбаседа Кавказа хьайбаш леладара Iилма тохкама института Iилма сотрудника Ю. Червоный язъьяча «Кроликаш лелае» яхача статьяс.

Юртбоахама къахьегамхоша йийшача пайдане хургйола кхы а дукха материалаш я «Сельские зори» журнала иттлагIча номера тIа. ТIахьехам бу оаха теркам тIабохийташ уж еша.

С. ЧЕРВОНЫЙ.

Будапештски прикладной искусства Музее хьаеллаш йола Кавказе даьча кIувсий выставка укх шера Октябра — музеай традиционни бетта программагIа столицерча культурни вахара эггара хьалхара событи.

МТИ—ТАСС сурт.

ХЬАЖАРЕ ЯЬККХА КОТАЛО

Цхьайтта шу совгIа ха я Эрсабиев Iайнди киномеханикалла болх бе волавенна. Цу ерригача юкъа Суворов-Юртарча клубе бу цо шийн болх. Дика доал ду киномеханика шийн доалахьарча киноаппаратурана. Цудухьа цун бехкагIа цIаккха а кинофильм ца хьокхаш лисадац Суворов-Юртарча клубе цу цхьайтта шера. Цул совгIа хадданза зрителашца дагавувл из шийн кинорепертуара хьакъехьа. Цар хьашташ теркалду.

— Дукха веза юрта бахача наха шоай киномеханик. Уж тешаш ба Iайнде шийн бехкагIа болх толхаберг ца хиларах, — йоах киномеханикай Гудермеса киносета директора Е. И. Сукача.

Нохч-ГIалгIай Министрий Совета кинофикаце управлене Сийлен грамоташ тийннай. Цул совгIа, киноустановкаша болх дика бара хиннача хьажаре тIехдика хьокхамаш хиларах кхы цхьаькха а Сийлен грамота елар цунна РСФСР киноматографе комитето.

ХIанз Октябра сийна тIанийца декхараш толаме кхоачашдара кхы а хьинаре къахьегаш ва Эрсабиев Iайнди.

М. РАШИДОВ.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грознен морхаш а йолаш, дукхагIча даькъе йоачаи а йовлаш, малхбузехьара гIаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 8—13, лоаман районашка 3—8, Грозне 11—13 градус йIовхал йолаш хила а тарлу. ДIахорча шин дени шин буси кхаьла, юкъ-юкъе екхаш, догIа а делхаш, цхьашайолча моттигашка ионагIо, хаьда лостам боацаш гIаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 27 октябре 0 градусагара 5 градус йIовхалга кхоачаш, 28 октябре 2—7, деношка 27 октябре 7—12, 28 октябре 10—15 градус йIовхал йолаш хила а мег.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ХЬАЖАЛАШ! БУВЗАМА КАБЕЛЬ!

Лаьттан кIал гIолла йолха бувзама кабельни линеш толхайича йIаьххача хана телефонни телеграфни бувзам хоадабу, радиовещании телевидении юкъагIйоакх. Цул совгIа, наха а кхераме да из, хIана аьлча бувзама кабелаш йоккха напряжени йолаш я.

ГIишлошъеча организацей, чуIеча цIеной-эксплуатационни конторай кулгалхой!

Дагакхабалаш, лаьттанца деш мел дола балхаш горисполкомагара е райисполкомагара мукъа боацаш де йиш йоацилга. Лаьтта кIал гIолла йолхача кабелий гIирсаш долча моттигашка дергдолча балхашта царна эксплуатаци еча бувзама предприятешца дагаловла, балхаш дIадоладале кхо ди хьалхагIа бувзама кабельни служба викал веха веза, из тIа а волаш мара кхоачашде мегаргдац уж.

Новкъостий прорабаш, мастераш, экскаваторщикаш, бульдозеристаш, лаьтта оахкача тайп-тайпарча машенаш тIа балхаш деш дола машинисташ!

Диц ма делаш бувзама кабельни линеш лораеча зонашка механизированни хьисапе лаьтта оахка балхаш де йиш йоацилга, хIана аьлча цар толхае тарлу телефонни канализации кабели. «Бувзама линеш лораяра правилашеи» «Бувзамеи радиофикацеи линеи трассай лораеча зонайн просекийн доазонел чухьа балхаш дара условешеи» яхар кхоачашделаш.

ЗаконагIа бехк бу лаьтта кIалхара бувзама кабельни линеш толхайича!

СССР бувзама Министерства бувзама линейно-кабельни радиорелейни гIирсий керттера управлени.

ХЬАЖА, ЛАДУВГIА

26 октябрь.
ТЕЛЕВИДЕНИ

10.05 — Кердадараш. 10.15 — Дешархошта. «Иллеш а доах халха а бувл Логтеваш». Пионерий Московский двореца Логтева цIерагIча иллейн халхарийн ансамбла концерт 10.40 — «Дийнахь а бийсан а» яха телевизионни художественни фильм. 11.45 — Музыкальни киоск. 12.15 — Кердадараш. 16.55 — Концерт. 17.37 — Дешархошта. «Костер» яха телевизионни пионерски сборник. 18.00 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала). 18.30 — Миллионний Ленински университет. Iилман-технически прогресси общества социальни гIулакхаши». 19.00 — «УнахцIено». Яха телевизионни журнал (нохчий меттала). 19.25 — Телевизионни кердадараш (гIалгIей, эрсий меттала). 19.45 — Шоана, бераш. 19.55 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. 20.05 — «Джальма» яха художественни фильм. 21.02 — «Ха». Информационни программа. КПСС Центральни комитета Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума член новкъост Брежнев Франце вахар. 21.35 — «Къонал» эфире я. 22.35 — Спортивни дневник. 23.05 — Кердадараш.

РАДИО

6.30 — «Юрта Iуйре» (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Хаоттам. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — «Иллеш доах Айдамирова Марема» яха концерт (гIалгIай меттала) 9.00 — Москва. 9.15 — «Социалистически общество дегIаяр коммунизм хьалъяра исторически ха я» яха беседа (гIалгIай меттала). 9.30 — Производстве хьалхалатташ, шоана дола концерт (нохчий меттала). 10.00 — Москва. 16.00 — Пятилетка хьалхара шу. Промышленноста болхлошта (нохчий меттала). 16.15 — «Шо библиотеке даьхкад» яха передача (эрсий меттала). 16.30 — «Алкоголь — унахцIеной моастагI» яха беседа (нохчий меттала). 16.45 — «Вай индустриальни мохк» (эрсий меттала). 17.00 — Москва. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.14 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.27 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 18.40 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ
27 октябрь

10.05 — Кердадараш. 10.15 — Дешархошта. «Лукоморья». Литературни альманах. 11.15 — «Стряпуха» яха художественни фильм. 12.25 — Кердадараш. 17.05 — Кердадараш. 17.15 — Юрта къахьегама хьаш. Душанбера передача. 17.25 — Даймехка иллеш. Костромски областа иллеши халхара ашараши. 18.00 — Кердадараш. 18.10 — Дешархошта. «Дека хьо, тха илли». Ерригсоюзни радион телевиденеи берий хор». Концерт. 18.35 — Спортивни хроника. 18.45 — Киножурнал. 18.55 — Телевизионни кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 19.20 — Хоамаш, реклама. 19.25 — Хьалхе латта опыт — массанена. ГIишлошъеча диспетчеризаци яр. 19.35 — Шоана, бераш. 19.50 — «Коцюбинскир дезал» яха художественни фильм. (хьалхара сери). 21.00 — «Ха» Информационни программа. КПСС Центральни комитета Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума член новкъост Брежнев Франце вахар. 21.30 — «Дешаца цхьана» яха фильм-концерт. 22.25 — Футболах йола Европа чемпионат. Испани — Советски Союз. Испанера передача. Передача йистеяьлча кердадараши, передачай программеи.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный-51. 364051. Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи, культураи, промышленностеи отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный-51 364051 ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря—3-34-38; отделов партийной жизни культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства—3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05210. Заказ № 9557.